

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ВСТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП
ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛГОСПІВ С. ГАЛАБОР І С. БАДАЛОВО

БАЛОГ ЮДІТА ДЬИЗИВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 014 «Середня освіта (Історія)»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Браун Л. Л.

д.ф.і., в.о. доцент

Завідувач кафедри:

Чотарі Ю. Ю.

к.і.н., в.о. доцент

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 201

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота
ВСТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП
ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛГОСПІВ С. ГАЛАБОР І С. БАДАЛОВО

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

Балог Юдіта Дьизивна

Освітня програма 014 «Середня освіта (Історія)»

Науковий керівник: **Браун Л. Л.**

д.ф.і., в.о. доцент

Рецензент: **Самборовскі-Нодь І. І.**

канд. іст. наук, доцент

Берегове

2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

**A SZOVJET RENDSZER KIÉPÜLÉSE ÉS A KOLHOZOK MŰKÖDÉSÉNEK
KEZDETI SZAKASZA HALÁBOR ÉS BADALÓ KÖZSÉGEKBEN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Balogh Judit

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Történelem

Témavezető: Braun László

PhD, docens

Recenzens: Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya

PhD, docens

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. РОЗДІЛ. СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ЗАКАРПАТТІ	8
1.1 Перехід території Закарпаття під радянську владу	8
1.2 Радянська сільськогосподарська система і сталінська модель колгоспу	11
1.3 Початок колективізації на Закарпатті	15
II. РОЗДІЛ. ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛГОСПІВ ІМ. МАКСИМА ГОРЬКОГО ТА БУЛГАНІНА НА ОСНОВІ ПРОТОКОЛІВ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ КОЛГОСПНИКІ	19
2.1 Заснування та функціонування колгоспу села Галабор ім. Максима Горького у 1948 році	19
2.2 Функціонування колгоспу ім. Максима Горького у 1949 році та першій половині 1950 року	22
2.3 Заснування та функціонування колгоспу села Бадалово ім. Булганіна у 1949 році	28
2.4 Функціонування колгоспу ім. Булганіна у 1950 році	33
III. РОЗДІЛ. ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНОГО КОЛГОСПУ ІМ. МАКСИМА ГОРЬКОГО ДО 1953 РОКУ НА ОСНОВІ ПРОТОКОЛІВ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ КОЛГОСПНИКІВ	37
3.1 Функціонування об'єднаного колгоспу ім. Максима Горького у 1950 році	37
3.2 Функціонування колгоспу ім. Максима Горького у 1951 році	39
3.3 Функціонування колгоспу ім. Максима Горького у 1952 році	45
3.4 Функціонування колгоспу ім. Максима Горького у 1953 році	48
ВИСНОВКИ	52
РЕЗЮМЕ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	58
ДОДАТКИ	61

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. FEJEZET. A SZOVJET RENDSZER KIÉPÜLÉSE KÁRPÁTALJÁN	8
1.1 Kárpátalja szovjet fennhatóság alá kerülése	8
1.2 A szovjet mezőgazdasági rendszer és a sztálini kolhozmodell	11
1.3 A kollektivizálás kezdete Kárpátalján	15
II. FEJEZET. A MAKSZIM GORKIJ ÉS BULGANYIN KOLHOZOK MŰKÖDÉSE	
A KOLHOZGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK ALAPJÁN	19
2.1 A halábori Makszim Gorkij Kolhoz megalakulása és működése 1948-ban	19
2.2 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1949-ben és 1950 első felében	22
2.3 A badalói Bulganyin Kolhoz megalakulása és működése 1949-ben	28
2.4 A Bulganyin Kolhoz működése 1950-ben	33
III. FEJEZET. AZ ÖSSZEVOONT MAKSZIM GORKIJ KOLHOZ MŰKÖDÉSE 1953-IG	
A KOLHOZGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK ALAPJÁN	37
3.1 Az összevoont Makszim Gorkij Kolhoz működése 1950-ben	37
3.2 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1951-ben	39
3.3 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1952-ben	45
3.4 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1953-ban	48
ÖSSZEFOGLALÓ	52
ÖSSZEFOGLALÓ UKRÁN NYELVEN	55
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE	58
MELLÉKLETEK	61

BEVEZETÉS

A szakdolgozat a szovjet rendszer kiépülését kívánja bemutatni Kárpátalján, főként a szovjet agrárpolitika viszonylatában, valamint a halábori Makszim Gorkij és a badalói Bulganyin Kolhozok történetét 1948 júliusától 1950 augusztusáig, amikor is a két kolhoz összevonták, illetve az egyesített Makszim Gorkij Kolhoz történetének alakulását 1953 decemberéig.

A témaválasztást az teszi indokolttá, hogy a halábori és badalói kolhozokkal kapcsolatos levéltári források eddig még nem kerültek teljes mértékben feldolgozás alá és a későbbiekben ez a munka alapja lehet egy mélyebb történelmi kutatásnak.

A kutatás objektuma a kollektivizálás, amely során szovjet mintára alakult át a mezőgazdasági rendszer. A kutatás tárgya a halábori és badalói kolhozok történetének alakulása a vizsgált időszakban.

A munka célja, hogy a levéltári iratok alapján egy átfogó képet adjunk a kolhozok történetéről és működéséről, hogy bemutassuk szervezeti felépítésüket, valamint ismertessük a kolhozok által koordinált mezőgazdasági munkálatok megszervezésének és lebonyolításának folyamatát. A szakdolgozat betekintést kíván nyújtani a vizsgált idősakra, bemutatni, hogyan befolyásolta és alakította át a sztálini szovjet rendszer Halábor és Badaló lakosainak mindennapjait.

A munka során a következő kutatási módszereket alkalmaztuk: elsősorban a szovjet rendszer kiépítésével és a szovjet mezőgazdasági rendszerrel kapcsolatos szakirodalmat kellett áttanulmányozni. A kolhozok működéséről behatóbban viszont csak levéltári források állnak rendelkezésre, ezért publikálatlan források feltárására is sor került, amelyek a Kárpátaljai Területi Állami Levéltárban találhatóak.

A kutatás problematikája az volt, hogy a levéltárban fellelhető jegyzőkönyveket többnyire kézzel írva vezették, néha grafitceruzával, rossz minőségű papírra jegyezték fel az adatokat. Sok esetben csak lapokra kerültek feljegyzésre a jegyzőkönyvek, nem fűzött módban és időrendiségben sem követték néhol egymást, ez több nehézséget is okozott az adatok feldolgozása során. A másik szempontból pedig nehéz volt az elvonatkoztatás attól a nézőponttól, amit a szovjet ideológia megkövetelt, s amelynek szellemében ezek a jegyzőkönyvek feljegyzésre kerültek. A forrásokban a szovjet rendszer felé irányuló elkötelezett tisztelet, a kommunista párt és Sztálin dicsérete volt az, ami leginkább megnyilvánult. Minimális volt azon esetek száma, amikor az emberek saját, valós véleményüket mondták el a rendszerrel kapcsolatban a gyűléseken és ezek feljegyzésre kerülése is igen elenyésző.

A szakdolgozat megírása elsősorban a Kárpátaljai Területi Állami Levéltárban fellelhető iratokra alapozódik. A levéltári források közül a halábori Makszim Gorkij Kolhoz iratait (967. Fond), a badalói Bulganyin Kolhoz iratait (968. Fond), valamint az összevont kolhoz, a Makszim

Gorkij (1681. Fond) iratait tekintettük át. A források közül a legátfogóbb képet a kolhozokról a kolhozgyűlési jegyzőkönyvek adták. A jegyzőkönyvek által nemcsak a mezőgazdasági folyamatokba kapunk betekintést, hanem egyfajta korhangulat is kifejeződésre jut, ami bemutatja, hogy hogyan befolyásolta a szovjet ideológia az emberek gondolkodását és hogyan változott meg szemléletük bizonyos dolgokat illetően. A gyűléseken foglalkoztak minden olyan fontosabb kérdéssel mely a kolhozokat illetve a kolhoztagokat érintette, a vezetőség kinevezésével, mezőgazdasági munkálatok megszervezésével illetve kiosztásával, kuláktalanítással, szocialista versenyek szervezésével. A korabeli sajtótermékek közül a *Vörös Zászló* cikkeit is áttekintettük, melyekben az adott kolhozok tevékenységével foglalkoztak.

A szovjet rendszer kiépülésének bemutatására a Fedinec Csilla és Vehes Mikola szerkesztésben kiadott 2010-es munka: *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika kultúra* adott alapot. A szovjet mezőgazdasági rendszerről és a kolhozok felépítéséről a legátfogóbb képet Alekszandr Mihajlovics Szamszonov, *A Szovjetunió története: A Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól napjainkig* c. könyve adta. A kárpátaljai kollektivizálással kapcsolatban pedig Csanádi György: *Sorsfordító évek sodrásában* c. munkája foglalkozik behatóan. Molnár D. Erzsébet doktori értekezése szintén nagy segítséget nyújtott a korabeli események áttekintéséhez. Varga Zsuzsanna munkájában pedig a kolhozok felépítéséről és működéséről kaptunk támpontot. A kárpátaljai magyar lakosságot ért kényszermunkáról pedig szintén Molnár D. Erzsébet, valamint Kosztyó Gyula, Dupka György, Bárdi Nándor közreműködésével készült munkák segítségével kaptunk információkat.

A szakdolgozat valós, tudományos innovációja abban rejlik, hogy a kutatás segítségével sikerült feltérképezni a halábori és badalói kolhozok történetének egy részét és bemutatni működésüket az adott időszakban a kolhozgyűlési jegyzőkönyvek viszonylatában.

A dolgozat szerkezetileg a következő elemekből áll: bevezetésből, három fejezetből, összefoglalóból. Hatvannyolc oldalas, hat darab mellékletet tartalmaz. A felhasznált irodalomlista harmincegy címegegyeséget tartalmaz, ebből három levéltári fondot, huszonkét monográfiát illetve szakkönyvet, három tudományos tanulmányt, öt digitális adatbázisból és világhálóról felhasznált anyagot.

I. FEJEZET

A SZOVJET RENDSZER KIÉPÜLÉSE KÁRPÁTALJÁN

A szovjet rendszer kiépülése 1944 őszén vette kezdetét Kárpátalján. A szovjet agrárpolitika és kollektivizálás teljesen átalakította a mezőgazdaság szerkezetét. A gazdaságban tervutasításos rendszert vezettek be, mely előre megszabta a termelés teljes folyamatát. Az emberek kolhozokba való tömörítése érdekében a szovjet vezetés nem riadt vissza a fenyegető és erőszakos módszerektől sem. Harcot indítottak a kulákság ellen és mindent megtettek ennek az osztálynak a felszámolása érdekében. A hagyományos magyar paraszti falu a kollektivizálás miatt alapvető változásokon ment keresztül.

1.1 Kárpátalja szovjet fennhatóság alá kerülése

1944 és 1950 között ment végbe Kárpátalja szovjetizálása, a kollektivizálás, az osztályharc, a nép ellenségeinek megsemmisítése, a kommunista párt hatalomra juttatásának keretében.¹ Kárpátalja 1944. október – 1946. január 22. között egyfajta átmeneti állapotban létezett Kárpátontúli Ukrajnaként megnevezve a hivatalos dokumentumokban.² 1946. január 22-től lett tipikus szovjet megye, Kárpátontúli terület néven.³

Sztálin a csehszlovák elnöknek, Benešnek tett ígérete ellenére nem adta vissza Kárpátalját Csehszlovákiának.⁴ A Szovjetunió és Csehszlovákia 1941-ben és 1943-ban ismételten egyezményt írt alá a háború előtti határok elismeréséről. 1944. május 8-án arról született határozat, hogy a felszabaduló csehszlovák területeket a szovjet hadsereg átadja a csehszlovák igazgatásnak, de Kárpátalja esetében ezt nem tették lehetővé.⁵

1944 júliusában a Csehszlovák Köztársaság kormány megbízottjává nevezeték ki a felszabadított Podkarpatszka Rusz területére Frantisek Nemecet, helyettese Rudolf Viest tábornok lett, politikai tanácsadóvá pedig a kárpátaljai ukrán származású Iván Turjanicát, a csehszlovák hadtest tisztjét neveztek ki. 1944. október 28-án Huszton Frantisek Nemec bejelentette, hogy megalakult a kárpátaljai terület adminisztrációja, melynek élén a kormány megbízott áll.⁶ A küldöttségnek az volt a feladata, hogy kiépítse Kárpátalján a csehszlovák polgári közigazgatási

¹ FEDINEC Csilla–VEHES Mikola: Kárpátalja 1919–2009 történelem, politika, kultúra. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010. 216.

² MOLNÁR D. Erzsébet: Kárpátaljai magyarok a Szovjetunió hadifogoly- és munkatáboraiában (1944–1953). Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem BTK, 2015. 52.

³ FEDINEC–VEHES 2010: 217.

⁴ CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. PoliPrint Kiadó, Ungvár, 2004. 174.

⁵ BÁRDI Nándor–FEDINEC Csilla–SZARKA László: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó–MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 220.

⁶ FEDINEC–VEHES 2010: 235.

rendet.⁷ 1944. november 21-re Frantisek Nemeč Husztra tanácskozást hívott össze, azzal a céllal, hogy megválasszák a tartománygyűlést. A csehszlovák adminisztráció tevékenységét megakadályozta a 4. Ukrán Front parancsnoksága.⁸ 1944 októberében-novemberében a városokban és a falvakban a szovjetek létrehozták a népbizottságokat.⁹

A kisebbségbe került nemzetcsoportokat súlyosan érintette az a körülmény, hogy a szocialista országok között hallgatólagosan tabunak nyilvánított a nemzetiségi kérdés. Hatványozottan vonatkozott ez a Magyarország elcsatolt részein élő kisebbségekre. Veszélyeztetett helyzetbe került a magyarság, amelyet már 1944 novemberében súlyos retorzió ért, ez nem volt más, mint a munkaképes magyar férfilakosság deportálása.¹⁰

A 4. Ukrán Front katonai tanácsának határozata alapján a kárpátaljai magyar és német nemzetiségű hadköteles férfiakat elhurcolták. 1944. november 12-én jóváhagyták a 0036-os számú szigorúan titkos rendeletet. Ez a dokumentum kilenc pontból állt és a kollektív bűnösség és büntetés elvének alkalmazását írta elő. Eszerint a magyar és német nemzetiségű személyeket le kell tartóztatni és fogolytáborba kell küldeni.¹¹ November 13-án megjelent a Városparancsnokság 2. számú parancsa, amely minden településen kihirdette a 18-50 év közötti magyar és német nemzetiségű férfilakosság jelentkezési kötelezettségét. A parancs azt is tartalmazta, hogy aki ennek nem tesz eleget, az haditörvényszéke elé kerül.¹² (1. számú melléklet)

1944. november 26-án, Munkácson tartották meg Kárpátontúli Ukrajna népi bizottságainak első kongresszusát.¹³ A kongresszusra érkező küldöttek megválasztása nem mindig történt törvényes eszközökkel. A fórumon 663 küldött vett részt, közöttük alig akadt néhány magyar.¹⁴ Részt vett rajta számos partizán, valamint a szovjet 18. hadsereg parancsnokságának képviselői és több tucat NKVD-s. A kongresszuson több javaslat is született, ilyen javaslat volt például, hogy a háború befejeztével a terület státuszáról össznépi referendum döntsön, egy másik javaslat Kárpátalja önállóságáról szólt. Végül olyan határozatot fogadtak el a konferencián, miszerint Kárpátalja lakossága kéri, hogy „újraegyesülhessen” a Kárpátok túloldalán élő testvéreikkel, az ukránokkal. Határozat született tehát Kárpátontúli Ukrajna Szovjet Ukrajnával való egyesüléséről. A kérelmet aláírták a helyi hatalmi szervek, a népi bizottságok tagjaival is. Azokat a bizottságokat, melyek nem voltak hajlandóak aláírni feloszlatták és újakat szerveztek helyettük. Ezután olyan döntéseket

⁷ CSANÁDI 2004: 174.

⁸ FEDINEC–VEHES 2010: 236.

⁹ CSANÁDI 2004: 175.

¹⁰ DUPKA György, FEJES János, TIRKÁNICS Gabriella, RÉTHYNÉ BULECZA Rozália: Sors, megírva. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának antológiája. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993. 9.

¹¹ KOSZTYÓ Gyula: Megszállás, terror, elhurcolás. In *Az Elbától Vorkutáig. A Magyarok és magyarországi németek szovjet hadifogságban, kényszermunkán és a GULÁG-on című konferencián elhangzott előadások*. Magyar Napló, Budapest, 2017. 162-163.

¹² MOLNÁR D. 2015: 92.

¹³ FEDINEC–VEHES 2010: 236.

¹⁴ CSANÁDI 2004: 175.

fogadtak el, amelyek elősegítették a régió szovjet mintára való átszervezését. 1944. december 5-én Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa memorandumban szólította fel a csehszlovák kormány kárpátaljai képviselőit a terület elhagyására.¹⁵ Ugyanezen a napon rendeletet fogadtak el, amely kimondta, hogy az egykori Magyarország és Csehszlovákia minden ingó és ingatlan tulajdona, vagyis az intézmények, termőföldek, erdők, vállalatok, üzemek és bányák Kárpátontúli Ukrajna tulajdonát képezik. Elkobozták a tulajdonosoktól a gyárakat, üzemeket. Különösen tragikus következményekkel járt a kárpátaljai magyar lakosság számára a Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsának 1944. december 18-án elfogadott 22. számú dekrétuma. Az elkövetkező években e dekrétum alapján ítélték el az új rendszer számára veszélyesnek, megbízhatatlannak vélt polgárokat tíz év börtönre vagy pedig golyó általi halálra.¹⁶ Ez egy kormányrendelet volt a Rendkívüli Bíróság létrehozásáról, „a magyar és német megszállók ellen, akiknek rabságából a Vörös Hadsereg szabadította fel az embereket” hangzik a rendelet szövegében.¹⁷ (2. számú melléklet)

1945. június 29-én a Szovjetunió és Csehszlovákia Moszkvában szerződést írt alá Kárpátaljának a Szovjetunióhoz való csatolásáról. A szerződést november 22-én csehszlovák részről, november 27-én szovjet részről ratifikálták.¹⁸ Az államközi szerződés aláírásán kárpátaljai személy nem vett részt. Az 1947-es párizsi békeszerződés megerősítette a döntést, így a közép-európai régiót a szovjet érdekszférához tartozó Kelet-Európába tagolták be.¹⁹ 1946. január 22-én a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége átalakította Kárpátontúli Ukrajnát. Kárpátalja egy terület (oblaszty) lett csupán, autonómia státusáról szó sem esett.²⁰ 1946. február 3-án az SZSZKSZ Legfelsőbb Tanácsa döntést hozott a Kárpátontúli terület megalakításáról az USZSZK keretében, valamint az USZSZK törvényeinek bevezetéséről a területen.²¹

A Legfelsőbb Tanács 1946. február 10-re tűzte ki a háború utáni első parlamenti választásokat. Az újságok terjedelmének a felét az ezekkel kapcsolatos hírek foglalták el. Előre kidolgozott forgatókönyv szerint megkezdődtek a jelölő gyűlések. A Legfelsőbb Tanács Nemzetiségi Tanácsába Turjanica Ivánt, Szövetségi Tanácsába Vass Ivánt jelölték a kárpátaljaiak.²²

A szovjet hatóság tehát hivatalosan is bekebelezte a területet, bevezették az egypártrendszert, csak a Kommunista Párt és a Komszomol működhetett. Megkezdtek a különböző szocialista társadalmi szervezetek, szakszervezeti tanácsok létrehozását.²³

¹⁵ BÁRDI–FEDINEC–SZARKA 2008: 220-221.

¹⁶ CSANÁDI 2004: 176-179.

¹⁷ KORSZUN, Alekszej (szerk.): A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között. Ukrán Országos Állami Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012. 56.

¹⁸ BÁRDI–FEDINEC–SZARKA 2008: 220-221.

¹⁹ BRENZOVICS László: Kárpátalja 1944-ben. In *Kárpátaljai Holokauszt. 1944 – az elhurcolások éve*. Szerkesztette: DOBOS Sándor–MOLNÁR Ferenc. Kálvin Nyomda, Beregszász, 2015. 21-22.

²⁰ CSANÁDI 2004: 180.

²¹ Uo. 185.

²² Uo. 184.

²³ MOLNÁR D. 2015: 59.

1.2 A szovjet mezőgazdasági rendszer és a sztálini kolhozmodell

A mezőgazdaság kollektivizálása egy összetett folyamat volt. A Szovjetunióban meghatározó tényezővé az SZK(b)P XV. kongresszusa után vált, 1927 decemberében.²⁴ Kárpátalján, mint a Szovjetunió egyik közigazgatási egységén 1946-tól vette kezdetét a kollektivizálás és könyörtelenül véghezvitték a mezőgazdaság szovjet mintára történő átalakítását.²⁵ A Szovjetunóban az első lépés a parasztok meggyőzése volt, először önkéntes alapon történt a belépés a kolhozokba.²⁶ A parasztság többsége azonban egyértelműen nem akarta a kolhozot, az önkéntességet felváltotta a kényszerítés.²⁷

Háromfajta kollektív gazdaság létezett. A legfejlettebb és egyben leglazább szervezeti forma a TOZ²⁸ volt, amelyben bizonyos munkákat közösen végeztek, de az állatállomány és a gazdasági felszerelések zöme magántulajdonban volt. Az artelben a közös munkavégzés mellett már a felszerelés és az állatállomány nagy része is közös tulajdonban volt, végül ez lett a kollektív gazdaság alapformája. A legmagasabb forma a kommuna volt, amelyben minden, még az épületek is közös tulajdonban álltak. Mivel önkéntes alapon a parasztok nem igyekeztek belépni a kolhozba, más módszerekhez folyamodtak, megkezdődött a kuláktalanítás folyamata. A kulákokat, vagyis a módosabb parasztokat kizsákmányolóknak nyilvánították és a kulákság, mint osztály felszámolására törekedtek.²⁹ A kommunista párt több intézkedést hozott a kolhozmozgalom kibontakozásához és a kulákság likvidálásához.³⁰ A kolhozszervezés anyagi bázisát is a kuláktalanításból akarták megteremteni, ugyanis akit kuláknak ítélték, minden vagyonát elkobozták.³¹ A kulákokat pedig letartóztatták vagy száműzték, egész családokat kuláktalanítottak.³² A kulákokat az Urál, Szibéria, Kazahsztán távoli vidékeire szállították. Sokan, már útközben meghaltak. A megérkezés után pedig még többen, mivel hegyekbe, erdőkbe, sztyeppi puszta földekre helyezték ki őket.³³ A halálozási arány főleg a fagyos Szibériába küldött parasztok körében volt a legnagyobb.³⁴

A fogalmat nem definiálták pontosan, kuláknak számított, aki bér munkát vett igénybe, akinek volt két tehene vagy két lova, jó háza, gazdasága, azt már kuláknak tekintették. Három

²⁴ SZAMSOVOV, Alekszandr Mihajlovics: A Szovjetunió története: A Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól napjainkig. Második rész. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980. 201.

²⁵ MOLNÁR D. 2015: 66.

²⁶ HORVÁTH Sándor–Ö. KOVÁCS József: Állami erőszak és kollektivizálás a kommunista diktatúrában. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2015. 326.

²⁷ Ö. KOVÁCS József: A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. Korall Kiadó, Budapest, 2012. 65.

²⁸ *Tovariscesztvo po szovmesztnoj obrabotke zemli* – Szövetkezet a föld közös megművelésére. HORVÁTH–Ö. KOVÁCS 2015: 326.

²⁹ HORVÁTH–Ö. KOVÁCS 2015: 326-327.

³⁰ SZAMSOVOV 1980: 201.

³¹ HORVÁTH–Ö. KOVÁCS 2015: 328.

³² GEREBEN Ágnes: Megtorlások a Szovjetunióban. Helikon Kiadó, Budapest, 2013. 249.

³³ HORVÁTH–Ö. KOVÁCS 2015: 329.

³⁴ JEKELCSIK, Szerhij: Ukrajna története. Egy modern nemzet születése. Kairosz Kiadó, Budapest, 2014. 141.

kategóriába sorolták őket, az aktív szovjetellenes tevékenységgel vádoltakat a GULAG-ra vitték, a kisebb ellenállást tanúsítókat az ország távoli vidékeire, ahol fakitermelésben vagy a mezőgazdaságban kezdtek el dolgozni, ezt nevezték kulák száműzetésnek, akiket nem ítélték veszélyesnek, azok a lakóhelyükön maradhattak, de földjüket a kolhozok határain kívül jelölték ki és súlyos adókkal sújtották őket. Az első években még a kulákok is beléphettek a kolhozokba, de nem választhatták be őket a vezetőségbe. Később már azokat a szegényparasztokat is kulákoknak nyilvánították, akik nem akartak belépni a kolhozba. Az önkéntes alapon szervezett belépés megszűnt, a parasztokat már rákényszerítették a belépésre, durva nyomásgyakorlás, fenyegetések vették kezdetüket.³⁵ Ezután még tovább mentek, kizárták a kulákokat a kolhozokból is.³⁶ Az SZK(b)P határozata szerint, a kulákok magukhoz ragadták a kolhozokban a hatalmat, azért kezdték meg a kizárásukat.³⁷ Azzal vádolták őket, hogy befurakodtak a kolhoz- illetve szovhozvezetői, raktárosi, könyvelői tisztségekbe, ezáltal belülről tettek károkat a kolhoztermelésben.³⁸ 1950-ben a halábori és badalói kolhozokból összevont Makszim Gorkij Kolhozból tizenhét tagot zártak ki, kulákság vádjával. 1953-ban a kizárt kulákok házait is elvették és ezek a kolhoz tulajdonába kerültek.³⁹

Az SZK(b)P vezetőségének határozata létrehozta a gépállomások rendszerét, a kolhozokat, amelyek rendelkeztek mezőgazdasági gépekkel, megfosztották ezektől. A földek megműveléséhez a gépeket ezután a gépállomások biztosították a megtermelt termékek 20%-ának fejében. Ez az intézkedés az ellenőrzést és centralizációt szolgálta. Mindegyik gépállomás független politikai osztállyal rendelkezett és közvetlenül az országos szerveknek tett jelentést, a termelési tervek előkészítésében is szerepet kapott. A parasztság helyett új társadalmi réteget, a kolhozparasztságot hozták létre.⁴⁰ A mezőgazdaság gyökeres átalakítása, a nagyüzemi kollektív gazdaságok, a szovhozok termelésének megszervezésében való járatlanság a mezőgazdaság közgazdasági mutatóinak romlásához vezetett. Növelni kellett falun a kolhozok gazdasági és politikai tekintélyét, ezért a proletárdiktatúra falusi támaszpontjai a szovhozok, a gép-és traktorállomások lettek. A politikai osztályok nagy munkát végeztek mind a kolhozok, mind a szovhozok megszilárdítása terén.⁴¹

Mivel a kolhozokba a parasztokat belekényszerítették, ezért a munkavégzés nem történt teljes odaadással és az emberek a kolhoz vagyona sem ügyeltek. Emiatt 1947-ben az SZK(b)P Központi Bizottsága határozatot fogadott el „A Mezőgazdasági Artel Mintalap szabályzatának

³⁵ HORVÁTH-Ö. KOVÁCS 2015: 329.

³⁶ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 35.

³⁷ BABEROWSKI, Jörg: Felperzselt föld: Sztálin erőszakuralma. Európa Kiadó, Budapest, 2016. 176.

³⁸ SZAMSZONOV 1980: 219.

³⁹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 79. lap 19.

⁴⁰ HORVÁTH-Ö. KOVÁCS 2015: 333.

⁴¹ SZAMSZONOV 1980: 218.

megsértésével kapcsolatosan a kolhozokban előforduló estek felszámolását célzó intézkedésekről” címmel. A mezőgazdasági artel alapszabályzatának tiszteletben tartása érdekében Kolhozügyi Tanácsokat létesítettek. A tanácsok tagjait párttagok és kolhozelnökök alkották. Rendeletet hoztak a mezőgazdasági termelés fellendítésére is. A kolhozok és szovhozok földművelési kultúrájának emelését, a gép-és traktorállomások felszereltségének javítását és technológiai fejlesztését irányozták elő.⁴² A gépesítés azonban nem valósult meg, vagyis nem mindenhol, 1948-ban a beregszászi járásban mindössze két gép-és traktorállomás működött.⁴³ Nem volt elegendő szakképzett ember sem, a kolhozelnököket, gépkezelőket, brigádvezetőket különböző iskolákban és tanfolyamokon képezték, de még így sem sikerült kellően képzett vezetőkkel ellátni a kolhozokat és szovhozokat. A termelés szintjének emelése érdekében helyes vetésforgókat honosítottak meg, valamint határozatot hoztak mesterséges tavak és más víztározók létesítéséről.⁴⁴ 1947. március 24-én a beregszászi Vízsabályozó és Talajhasznosító Hivatal felhívására Bene, Muzsaly, Borzsova, Vári, Halábor, Badaló, Gecse Csoma és Macsola községek gazdái is töltés javítási munkálatokba kezdtek.⁴⁵ 1947-1948 folyamán a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége, hogy fokozza a munkaverseny kibontakozást olyan rendelkezéseket adott ki, melyek szabályozták a mezőgazdaság dolgozóinak a magas terméshozamért és az állattenyésztés magas produktivitásáért való jutalmazását.⁴⁶ Az 1948-ban alakult halábori Makszim Gorkij Kolhozban 1949-ben rendezték meg az első szocialista versenyt.⁴⁷ A badalói Bulganyin Kolhozban pedig 1950-ben.⁴⁸ 1949 áprilisában a Szovjetunió Minisztertanácsa és az SZK(b)P Központi Bizottsága elfogadta a kolhozok és a szovhozok haszonállat tenyésztésének fejlesztésére vonatkozó 1949-1951-es hároméves tervet, mivel az állattenyésztésben is jobb eredményeket akartak elérni.⁴⁹ Az összevont Makszim Gorkij Kolhoz 1951-ben kötött ilyen, az állatállomány bővítést célzó szocialista versenyszereződést a csomai Kujbisev Kolhozzal.⁵⁰ A mezőgazdaság irányításában azonban komoly hibák fordultak elő, megsértették az anyagi érdekelttség elvét és a mezőgazdasági termékekre is indokolatlanul alacsony árakat tartottak fenn. Az 1951-55-re szóló ötödik ötéves terv a gazdaság fellendítésének a terve volt. A mezőgazdaságban tervbe vették valamennyi mezőgazdasági kultúra terméshozamának a növelését, mindenekelőtt a gabonatermelés 50%-os növelését, valamint az állatállomány növelését

⁴² SZAMSZONOV 1980: 362.

⁴³ CSANÁDI 2004: 203.

⁴⁴ SZAMSZONOV 1980: 364.

⁴⁵ Hrabarovo (Halábor) község megértette az idők szavát // *Vörös Zászló*, 3. évfolyam, 29. szám, Beregszász, 1947. 61.

⁴⁶ SZAMSZONOV 1980: 365.

⁴⁷ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 12. lap 1.

⁴⁸ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 32. lap 1.

⁴⁹ SZAMSZONOV 1980: 366.

⁵⁰ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 14. lap 1.

és a produktivitás emelését. A dolgozók anyagi és kulturális életszínvonalának javítását is célként tűzték ki.⁵¹

A kolhoz definícióját a Mintaalapszabályban úgy fogalmazták meg, hogy a kolhoz típusú gazdaság olyan emberek közössége, akik egy adott település nacionalizált földjének közös használói, termelési eszközeiket és állataikat bevitték a közösbe, munkájukért a kolhoztól fizetséget kapnak. A kolhoz legfelső fóruma a kolhozgyűlés volt, amelyen nyílt szavazással választották meg az elnököt és a vezetőséget. Valójában azonban a gyakorlat azt mutatta, hogy a vezetők kinevezése inkább központilag történt meg és egy politikailag megbízható személyt jelöltek ki vezetőnek.⁵² Szigorúan ellenőrizték a kolhoz működésének két területét, a termelést és a megtermelt termények elosztását, így tudták az állami akaratot legcélszerűbben érvényesíteni. A kolhozok kötelező vetésterveket kaptak, tehát tervutasításos rendszert építettek ki, amelyben szigorúan megszabták a termelés irányát, kereteit, technológiáját. A kolhoz bevételeiből először az állammal szembeni kötelező beszolgáltatásokat kellett teljesíteni, majd kifizetni a gépállomási munkadíjat, valamint vetőmag- és takarmány tartalékalapot kellett belőle képezni a következő évi vetéshez. A tagoknak már csak abból lehetett osztani, ami ezek után megmaradt. A kolhoztagok évente egyszer, a betakarítás után jutottak jövedelemhez. Ezért is volt óriási jelentősége a háztáji gazdaságoknak. Ezekben egy-egy tehenet vagy sertést lehetett tartani, a nyúl és a baromfi létszámát nem korlátozták. A kolhozok stabilitását célozta az 1935. július 7-ei rendelet, amely a kolhozok „örök használatába” adta a földet.⁵³ A Makszim Gorkij Kolhoz 1951-ben kapta meg ezt az állami okmányt a föld örökös és ingyenes használatáról.⁵⁴

A szovjet munkajog csak a munkásokra és alkalmazottakra vonatkozott, a kolhoztagokra nem. A kolhoztagság nemcsak foglalkozási besorolást jelentett, hanem egy speciális jogi státuszt a szovjet társadalmon belül. A munkajogi problémákat a kolhozon belül kellett megoldani és nyugdíjellátásra sem számíthattak a sztálini éra idejében.⁵⁵

1.3 A kollektivizálás kezdete Kárpátalján

A 20. század második felében a kárpátaljai falu alapvető változásokon ment keresztül. Az állam előbb korlátozta, majd teljesen felszámolta a magántulajdont. A haladás egyetlen eszközének a kommunisták a kollektivizálást tartották.⁵⁶

⁵¹ SZAMSZONOV 1980: 374.

⁵² VARGA Zsuzsanna: Modelltranszferek keletről és nyugatról: Mezőgazdasági termelészövetkezetek Magyarországon 1949–1989. Akadémiai Doktori Értekezés, Budapest, 2014. 40.

⁵³ Uo. 44.

⁵⁴ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 17. lap 29-30.

⁵⁵ VARGA 2014: 43.

⁵⁶ FEDINEC–VEHES 2010: 274.

A második világháború gazdasági értelemben is súlyos következményekkel járt Kárpátaljára nézve. Az agrárreform szükségességéről már Kárpátontúli Ukrajna népi bizottságainak 1944. november 26-i munkácsi kongresszusa is foglalkozott. Határozatok hoztak a földkérdés rendezéséről is, 52,7 ezer hektár földterületet osztottak szét az emberek között. Az 1944-45-ös földreformmal felszámolták a nagybirtokokat. 1946 és 1950 között pedig végrehajtották a totális kollektivizálást. A földreform záróaktusa a magántulajdon megszüntetése volt. 1945. december 14-én bevezették a föld államosítására vonatkozó szovjet törvényeket. A termőtalaj, a vizek, az erdők állami tulajdonba kerültek, ezzel megnyílt az út a mezőgazdaság kollektivizálása előtt.⁵⁷

1947 tavaszán a gazdák nekiláttak a tavaszi vetés munkálatainak a nehéz körülmények ellenére, a beregszászi járásban 17 500 hektárnyi föld várt bevetésre. 1947-ig 47 földművelési szövetkezet alakult meg a járásban. Kárpátalján összesen 620 ilyen földművelési társulás működött. Kezdetben a föld a parasztok tulajdonában volt, amit közös erővel műveltek meg.⁵⁸ Ekkor még nem sejtették, hogy földjeiket már nem saját maguk fogják learatni, hanem a kolhoz.⁵⁹ A kollektivizálás végére az artel lett a legelterjedtebb kollektív gazdasági forma.⁶⁰ Az első kolhoz Kárpátalján 1946 márciusában hozták létre az ungvári járási Eszenyben, a Hruscsov Kolhoz elnevezést kapta. 1946-ban még csak két kolhoz volt Kárpátalján.⁶¹ A sajtóban egyre több cikk jelent meg a kollektív gazdálkodás előnyeiről. 1947. március 15-én alakult meg a beregszászi járás első kolhoza Nagyberegen, amelyet Leninről neveztek el. A megalakulást egy felvilágosító munka előzte meg, egyénileg hívták fel a gazdákat a község házára, az agitátorok még otthonaikban is zaklatták az embereket.⁶² Haláboron a kolhoz 1948. július 2-án alapították meg.⁶³ Badalóban pedig 1948. december 11-én.⁶⁴

1947 augusztusában Munkácson területi kolhozista gyűlést rendeztek, valamint egy mezőgazdasági kiállítást is nyitottak, ahol a gazdaságok képviseltethették magukat. 1948-ban már minden járásban rendeztek mezőgazdasági kiállítást. Beregszászban minden év őszén a Vérke partján került ez megrendezésre, ahol gazdaságok felállították saját sátraikat, pavilonjaikat. Hatalmas káposztafejeket, kukoricacsöveket, 20-30 kilogrammos takarmányrépákat állítottak ki, hogy bizonyítsák, a járás mezőgazdasága a fejlődés útján halad, de ez nem fedte a valóságot, mivel a beszolgáltatási kötelezettségek és az állami alacsony felvásárlási ár nehéz helyzetbe hozta a gazdaságokat. Voltak olyan évek, mikor egy munkanapra 20-30 dkg termény és néhány kopek

⁵⁷ FEDINEC–VEHES 2010: 275.

⁵⁸ Uo. 276.

⁵⁹ CSANÁDI 2004: 195.

⁶⁰ VARGA 2014: 35.

⁶¹ FEDINEC–VEHES 2010: 276-277.

⁶² CSANÁDI 2004: 195.

⁶³ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 1. lap 3.

⁶⁴ KTÁL, Fond 968, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

fizetség járt, vagy még ennyi sem. Egyéni érdekelttség nélkül szó sem lehetett fejlődő mezőgazdaságról.⁶⁵

1948 második felében a kolhozok létrehozására irányuló propaganda egyre nagyobb méreteket öltött. 1948 augusztusában már 20 kollektív gazdaság volt a beregszászi járásban.⁶⁶ Kárpátalján pedig összesen ekkor már 188, egy év múlva 478-ra nőtt a számuk.⁶⁷ Célul tűzték ki a járás kollektivizálásának befejezését az év végéig. Mivel sok férfi még munkatáborokban raboskodott ezért munkaerőhiány volt, kevés volt a gépekhez értő szakember. Emiatt mozgalmat indítottak „Traktorra lányok, asszonyok!” jelszóval. A mezőgazdaság továbbra is komoly gondokkal küzdött, a kormány pedig azzal próbálta az emberek munkakedvét fokozni, hogy a magas terméseredmények elérésével a dolgozók kitüntetések kaphattak. 1948 szeptemberében jelent meg a Legfelsőbb Tanács rendelete a Szocialista Munka Hőse cím adományozásáról, valamint a többi rendjelről és éremről. Pontosán meg volt határozva, hogy milyen termelés elérése esetén lehet a dolgozót felterjeszteni a kitüntetésre.⁶⁸ 1948 a befejezés éve volt a járás mezőgazdasági kollektivizálásában, 52 kolhoz alakult meg. Ezeknek a gazdaságoknak az irányítását a Mezőgazdasági Osztály végezte, amelynek főagronómusa Berényi Gyula volt. Minden erőfeszítés ellenére azonban megoldhatatlannak bizonyult a szakszerű irányítás. A kolhozokban nem voltak kiképzett szakemberek, két gép-és traktorállomás működött csak a járásban, a beregszászi és a bótrágyi, amelyekben nem volt elegendő mezőgazdasági gép. Ilyen körülmények között nem lehetett komoly eredményeket elérni. A kormány viszont azt állította, hogy azért nincsenek megfelelő eredmények, mert a kolhozokban nem alkalmazzák a mezőgazdaság vívmányait és az élenjárók tapasztalatait. Számos rendeletet adott ki ezután a kormány, melyeket a gazdaságoknak kötelező volt alkalmazni. Ilyen rendelet volt, például a cséplés megkezdése előtti részletes terv készítése, vagy a takarmányok készletezésére külön brigádok felállítása. A kukorica törésének már szeptember 1-én neki kellett látni, csövestől kellett levágni a kukoricaszálakat és a szérűn megszáritani, majd csak ezután lehetett letörni róla a csöveket. De ennek a módszernek nem volt semmi értelme, a félérett csövek megpenészedtek és alkalmatlanokká váltak a takarmányozásra.⁶⁹

A terror Sztálin személyi kultuszával párosult, ez a személyi kultusz kiterjedt a járás vezetőire is, tévedhetetlennek kellett tartani őket, nem lehetett bírálással illetni munkájukat.⁷⁰ A sztálini korszakban minden társadalmi réteg állandó félelemben élt, különösen a pártbürokrácia,

⁶⁵ CSANÁDI 2004: 196-197.

⁶⁶ Uo. 203.

⁶⁷ BÁRDI-FEDINEC-SZARKA 2008: 240.

⁶⁸ CSANÁDI 2004: 203.

⁶⁹ Uo. 204.

⁷⁰ Uo. 205.

mert bármelyik pillanatban elveszthette a hatalmát és privilégiumait.⁷¹ Számos agrárszakembert irányítottak át Kárpátaljára Ukrajna belső területeiről, akik mezőgazdasági tanfolyamokat szerveztek. Munkácson mezőgazdasági technikum alakult, Benében ketészeti-szőlészeti iskola, Újlakon pedig gépkezelői és állatfelcseri iskola nyílt.⁷² 1950-ben a kolhozok száma Kárpátalján már elérte az 532-t, ezek magukba olvasztották a falusi gazdaságok 82%-át és a szántóföldek 84%-át. Már 1949-ben 19 Szocialista Munka Hőse volt Kárpátalján, 193-an pedig egyéb kitüntetésekkel rendelkeztek. A kollektivizálás érdekében agitáció folyt a kollektív gazdaság előnyeiről, megadóztatták azokat a parasztokat, akik nem akartak a kolhozba belépni és számos kádert telepítette be Kárpátaljára, mivel nem bíztak a helyi kommunista vezetőkben. A rádió és sajtó közvetítette az állam propagandáját, minden faluba el kellett jutnia, hogy milyen nagy előnyei vannak a szocializmusnak.⁷³

1949 tavaszán jelentősen megnyirbálták a földtulajdonlást, 26 szotek⁷⁴ (ár) háztájival rendelkezhetett az a család, amelynek legalább egy tagja kolhozista volt, 40 szotek járt annak a családnak, amelynek két vagy három tagja volt kolhozista, 50 szotekkel az a család rendelkezhetett, amelyből háromnál többen dolgoztak a kolhozban. A háztáji területeken a kolhoz ekéjével 1 rubelért szántottak fel egy szoteket. Akik továbbra sem akartak belépni a kolhozba azokat súlyos terhekkel kényszerítették, például 25 rubelt kellett fizetniük egy tehén után, hogy az a falu legelőjén legelhessen. A kolhoztagoknak csak 15 rubelt kellett fizetniük ugyanezért. Egy kolhoztag kevesebbet fizetett a tejtermékekért is. Minden termékért és szolgáltatásért átlagosan 30-40%-al többet fizetett az, aki nem volt kolhoztag. A totalitárius rendszerben ez a diszkrimináció napi gyakorlat volt.⁷⁵

A kolhoztagok a fizetést a nyilvántartott munkanapok alapján kapták, amit évente egyszer terményben kaptak meg, majd később alakult ez át pénzbeli juttatássá. A kolhozelnököknek számolták fel a legtöbb munkanapot, ez évi 300 és 360 között volt. A legnehezebb fizikai munkát végző kolhoztagok viszont a minimális 180 munkanap után kapták a bérüket. A többségük nem tudta elérni ezt a 180 napot sem. A munkanapok hossza a munkák jellegétől függött, kaszálás és szénabegyűjtés idején hajnali 4-től este 10-ig, azaz 18 órát dolgoztak az emberek. 1950-től az átlagos munkanap 12 órás volt.⁷⁶

⁷¹ HELLER, Mihail–NYEKRIC, Alekszandr: Orosz Történelem II. A Szovjetunió története. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 465.

⁷² FEDINEC–VEHES 2010: 276.

⁷³ Uo. 277.

⁷⁴ Szotek – földrészleg, a hektár század része. FÁBRI István–KÖTÉL Emőke: *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 2010. 146.

⁷⁵ FEDINEC–VEHES 2010: 279.

⁷⁶ Uo. 280.

A kolhozosítás időszakában próbálták meggyőzni a gazdaságokat, hogy foglalkozzanak új kultúrák termesztésével, mint a csumiz,⁷⁷ vagy új módszerekkel, mint például a négyzetes-fészkes kukoricavetés.⁷⁸ A négyzetes-fészkes kukoricavetés lényege az volt, a növényeket egyenlő sor- és tőtávra vették, ami kiadott egy négyzethálót. A kukorica így mindkét irányból kapálható volt.⁷⁹ De kísérleteztek a tea és a citrusfélék meghonosításával is, ám a növények folyamatosan kipusztultak. Kárpátalján a mezőgazdaság alapvető ágazatai ekkor a gabonafélék és takarmánynövények termesztése, az állattenyésztés, a szőlészet és a gyümölcskertészet volt.⁸⁰ A mezőgazdaság szocialista átalakítása és az erőszakos kolhozosítás tönkretette a falvak népét, mind gazdaságilag, mind erkölcsileg.⁸¹ Minden faluban találtak olyan embert, akire ráfogták, hogy a kolhozrendszer ellensége. Gyakran felelősségre vonták a brigád- és csoportvezetőket is, a vétkeket általában leváltották. Nagy figyelmet szenteltek a munkafegyelem szigorításának is.⁸²

Kárpátalja szovjetizálásának részeként tehát a parasztságot a szovjet kolhozok mintájára szervezett kollektív gazdaságokba kényszerítették. A módosabb gazdákat megvádolták, kuláknak nyilvánították, ha kolhoztagok voltak, akkor egy idő után onnan is kizárták, majd megfosztották őket minden vagyonuktól. A kuláktalanítások során elkobzott javak, mint a kolhozok vagyonát növelték. Kárpátalján 1946 és 1950 között végbe is ment a kollektivizálás, mivel a hatalom minden befolyásoló tényezőt bevetett annak érdekében, hogy az emberek belépjenek a kolhozokba. Megfelelő szakképzettség és gazdasági felszereltség híján azonban, a kolhozok nem a szovjet vezetés által elvárt teljesítési eredményeket hozták. A hatalom a kolhozistákat okolta az eredménytelenség miatt, pedig nem voltak adottak a megfelelő feltételek ahhoz, hogy ezek a kollektív gazdaságok produktívan működjenek.

⁷⁷ Csumiz – az óriásmuhar alfaja, takarmánynövényként termesztett pázsitfű. A Magyar Nyelv Nagyszótára. V. Kötet. Főszerkesztő: ITTÉZS Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2013. 256.

⁷⁸ FEDINEC–VEHES 2010: 281.

⁷⁹ FARKAS Ildikó, JOLÁNKAI Péter, STÉGER Bence: Négyzethálóra vetett kukorica-termesztés egykori technikája és mai vizsgálata. *Agro Napló Szakfolyóirat*, Budapest, 2014/1. 40-41.

⁸⁰ FEDINEC–VEHES 2010: 281.

⁸¹ MÓRICZ Kálmán: Kárpátalja sorsfordulói. Hatodik Síp Alapítvány, Budapest, 2001. 142.

⁸² FEDINEC–VEHES 2010: 280.

II. FEJEZET

A MAKSZIM GORKIJ ÉS BULGANYIN KOLHOZOK MŰKÖDÉSE A KOLHOZGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK ALAPJÁN

A halábori és badalói kolhozok 1948 júliusában, illetve decemberében alakultak meg. A halábori Makszim Gorkij és a badalói Bulganyin Kolhozokat 1950 augusztusában összevonták. Működésük áttekintéséhez főként a kolhozgyűlési jegyzőkönyvek iratanyagát használtuk fel, melyek betekintést engednek a kolhozok szervezeti felépítésébe, a mezőgazdasági munkálatok megszervezésbe és lebonyolításába.

2.1 A halábori Makszim Gorkij Kolhoz megalakulása és működése 1948-ban

A halábori kolhoz megalapításáról szóló határozat 1948. július 2-án látott napvilágot. A mezőgazdasági szövetkezet megalapításának harmadik pontjában ajánlották a Makszim Gorkij név felvételét.⁸³ A július 4-én kelt határozatban pedig jóváhagyták a kolhozelnök kinevezését.⁸⁴ A kolhozelnök által végzendő szervezési munkálatok a következők voltak:

- „1. A kolhoziroda elhelyezésére megfelelő helyiség kijelölése és előkészítése.
2. A kolhoz közgyűlésén a kolhoztagok közül alkalmas személyt megbízni a könyvelői teendők ellátására.
3. Kiválasztani és jóváhagyni a mezei brigadérosokat, csoportvezetőket. A brigádnál 80-100 munkaképes tagot, a csoportnál 8-12 munkaképes tagot.
4. A brigádokba kiosztani és megerősíteni a mezőgazdasági leltárt, fogatos erőt, szekereket, valamint a tavaszi vetés alá kerülő területeket kiosztani és megerősíteni a brigádok részére 7-9 év távlatára.
5. A banknál folyó- és betétszámlát nyitni.
6. A kolhoz kör- és fejpecsétjének elkészíttetése.
7. A kolhozudvarokról kimutatást készíteni és megállapítani minden tag részére a belépési díj összegét, amely azonnal befizetendő.
8. A brigádokban és csoportokban megszervezni a természetes trágyák gyűjtését és ennek megfelelő tervet készíteni.
9. Elkészíteni a tavaszi vetőmag összegyűjtési tervzetét.

⁸³ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

⁸⁴ Uo. lap 3.

10. Előkészíteni a tavaszi vetőmagokat és a vetőmag mintákat beküldeni a vetőmagvizsgáló állomásnak.

11. A brigádok és a csoportok részére termesztési feladatokat készíteni, a kolhoz részére ütemtervet.

12. A kolhozokban 1949. évre elkészíteni a munkanormákat, munkanap értékeket. Ezeket a kolhozközgyűlésen kell jóváhagyni.

13. Összeírni a mezőgazdasági leltárt (eke, borona, vetőgép, kultivátor, szekér, lószerszám), a javításra szoruló leltárt 1949. február 15-ig kell befejezni.

14. A kolhoz vezetősége megállapítja a fogatokhoz szükséges állandó munkaerőket (kocsisok).

15. Megszervezni a takarmányok összegyűjtését (széna, szalma, zab, polyva) a tavaszi vetésekhez. Az összegyűjtött takarmány jegyzőkönyvét átadni a kolhoz raktárosának.

16. A kolhoz számviteléhez szükséges nyomtatványokat megrendelni.”⁸⁵

Az első kolhozyűlési jegyzőkönyv 1948. július 4-én született, a gyűlésen jelen voltak: Balogh Alajos a községi néptanács elnöke, Nyíri János és Balogh András kommunista párttagok, valamint rajtuk kívül 13 kolhoztag és 3 meghívott tag a beregszászi Május 1. Kolhozból. Ezen a gyűlésen folyt az alapszabályok ismertetése, a kolhoz elnökének és helyettesének, valamint az ellenőrző bizottságnak a megválasztása. A kolhoz elnevezése is ennek a gyűlésnek a keretében történt meg. Nyíri János nyitotta meg a gyűlést beszédével, majd a meghívott tagok is felszólaltak, közülük Kustján elvtárs javasolta Nyíri János elnökké választását, Balogh Alajost pedig helyettesének, majd felolvasták az alapszabályt a kolhoztagok előtt. A jelölést a jelenlévők egyhangúan elfogadták. Az ellenőrző bizottság tagjaivá Balogh Andrást, Cseh Sándort és Strom Dezsőt választották, majd a tagok aláírták az alapszabályzatot. Balogh Alajos a kolhoz elnevezése ügyében a Május 1. nevet javasolta, mivel a beregszászi Május 1. Kolhoz karöltve dolgozott együtt velük a megalakításban. Nyíri János helyeselte Balogh Alajos javaslatát, habár megemlítette, hogy a kommunista párt a Makszim Gorkij nevet ajánlotta. Polnomenko és Kustján elvtársak szintén a híres íróról, Makszim Gorkijról való elnevezést javasolták. Végül is a jelenlévők ezt az ajánlást fogadták el, így lett a kolhoz elnevezése Makszim Gorkij.⁸⁶ Betöltetlen volt még a könyvelői pozíció, amelyről 1948. július 11-én döntöttek, Nyíri János javaslatára Cseh Sándor kolhoztagot választották meg a posztra.⁸⁷ A július 16-án tartott gyűlésen brigádvezetőnek Orosz Pált választották meg, négy csoportvezetővé pedig: Orosz Istvánt, id. Balogh Alajost, Strom Gusztávot és Strom Dezsőt. Az értékelő bizottság tagjaivá ifj. Balogh Alajost, Cseh Sándort, Balogh Andrást,

⁸⁵ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 2. lap 1-2.

⁸⁶ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 7. lap 1-2.

⁸⁷ Uo. lap 3.

Balogh Bernátot és id. Balogh Alajost választották meg.⁸⁸ Tehát egy-egy személy egyszerre több pozíciót is betöltött. A kolhozba való belépéskor a halábori lakosok kérvényeket írtak, melyeket „Bejelentés” címszó alatt fogalmaztak meg és igényelték a kolhoz megalapítását a faluban. Ezekben a kérvényekben leírták belépési önkéntes szándékukat a családfők, a család összetételét nevekkal és életkorokkal együtt. Voltak, akik felajánlották földterületüket, szerszámaikat, állataikat, vetőmagot, ki mivel rendelkezett, aki ezt nem tehette meg, az ennek híján kérte a kolhozba való felvételét. A kérvények megírása már 1948 júniusában megindult, december 10-ig összesen 140 ilyen kérvény született.⁸⁹ (3. számú melléklet)

A belépési kérvények és felajánlások „önkéntes” jellege megkérdőjelezhető. Valószínűleg az emberek azért döntöttek mégis a belépés mellett, mert a szovjet hatalom nem hagyott más választást, olyan szankciókat vezettek be, amelyek ellehetetlenítették azoknak a gazdáknak az életét, akik nem csatlakoztak a kolhozba, így nem tehettek mást, mint az „önkéntesség” elvén kérték a felvételüket. A kérvények szövege is azonos, tehát egy meghatározott minta alapján kellett ezeket megírni és nem saját maguk döntöttek arról, hogy mit ajánlanak fel és mit nem a kolhoz részére.

Kihágási ügyekben a járási bírósághoz fordultak.⁹⁰ A beregszászi Felszabadulás tér 5. sz. alatt található ügyvédi iroda kötelezettséget vállalt a Makszim Gorkij Kolhoz iránt az 1948-1949-es évben, ingyenesen látta el mindennemű jogi tanáccsal. Minden jogi ügyben az irodához fordulhattak, ahol szerződéseket készítettek a kolhoz számára, ellátták peres ügyeiket.⁹¹

A Makszim Gorkij Kolhoz összöldterülete 152 hektár volt. Ebből 104 hektárt szántóföldként használtak, 2 hektárt kaszálóként, 40 hektárt legelőként, 6 hektárt szőlőültetvényként hasznosítottak. A téli vetés összterülete 51 hektár volt, ebből 22 hektáron rozst, 29 hektáron búzát termesztettek.⁹² 1948. szeptember 26-ig volt határidő szabva a kolhoz számára a brigadéros-listák leadására, melyhez kijelölték a megfelelő formát is. Valamint listát kellett leadni a növényeknek kijelölt földparcellák méreteiről is.⁹³

Fontosnak tartották a telefonhálózat bevezetését a községbe, Nyíri János a Vörös Zászlóban egy cikket is megjelentetett erről, mivel sok munkanapot vesztek az ügyek intézésével, mert a városba kellett bejárni ezeket lebonyolítani, telefonon pedig csak pár percet vett volna igénybe az ügyintézés.⁹⁴ 1948 októberében személyenként 5 rubelnyi kolhoztagsági díjról hoztak döntést, melyet október végéig mindenkinek ki kellett fizetni.⁹⁵ 1948. december 18-án megrendezett gyűlésen újráválasztások történtek a tisztségekbe. A kolhozelnök helyettesi és a brigádvezetői

⁸⁸ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 7. lap 4-5.

⁸⁹ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 10. lap 3-4.

⁹⁰ Uo. lap 10.

⁹¹ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 8. lap 1.

⁹² KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 18. lap 29.

⁹³ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 3. lap 15.

⁹⁴ Halábor telefonra vár // *Vörös Zászló*, 4. évfolyam, 8. szám, Beregszász, 1948. 36.

⁹⁵ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 7. lap 9.

pozícióban történt változás, Kádár Irént választották meg Nyíri János helyettesének, brigádvezetőnek pedig File Istvánt. A kolhoz könyvelője Tar Endre, az ellenőrző bizottság tagjai Kőszegi Endre és File József lettek. Raktárosnak Orosz Gyulát választották meg.⁹⁶

A Kerületi Mezőgazdasági Osztály a következőképpen rendelte el a Makszim Gorkij Kolhoz számára a tavaszi vetésben a növények részarányát a földterületekre nézve: búza 12%, árpa 14%, zab 10%, kukorica 25%, napraforgó 10%, köles 3%, hüvelyesek 1%, káposzta 1%, kender 1%, zöldségek és dinnye 8%. A tavaszi vetés tervét 1948. december 20-án küldték ki a kolhoznak.⁹⁷

Minden év végén le kellett adni az éves jelentést, eszerint a rendelkezésre álló munkaerő 1948 végén a kolhozban férfiak esetében 16-tól 60 éves korig 154 fő, nők esetében pedig 16-tól 55 éves korig 191 fő, összesen 345 fő volt. A 60 évtől idősebb férfiak és az 55 évnél idősebb nők száma 25 fő. A 12-16 éves korosztály száma 45 fő volt. A kolhozudvarok száma 142.⁹⁸ A kolhozban tartott állatok száma az év végi jelentés szerint: 26 szarvasmarha (két évnél idősebbek), 43 ló. A megtermelt éves terméshozam pedig a következőképpen alakult: 2140 kg tavaszi és őszi búza, 1060 kg árpa, 6719 kg zab, 5200 kg csöves kukorica, 183 kg napraforgó, 200 kg kendermag, 8000 kg burgonya. A gépek és a munkaeszközök száma a következő volt: 58 eke, 59 borona, 6 kultivátor, 8 vetőgép, 1 lógereblye, 1 gabonataroló, 1 permetezőgép, 66 szekér, 19 szán, 44 hám.⁹⁹

Az „önkéntes” belépések után, tehát 1948. július 2-án megalakult a kolhoz. Kinevezték a kolhoz vezetőségét, megalakultak a brigádok és csoportok, kialakították a szovjet rendszer által előírt földparcellákat a növényeknek és decemberben meg is kapták a következő évre vonatkozó vetési tervet. Az első évben még kevés mezőgazdasági szerszám és állat került összeírásra, ami a kolhoz tulajdonát képezte. Az 1948-as év végén elkészítették az éves jelentést, a Makszim Gorkij Kolhoz tehát ilyen körülmények között indulhatott neki működésének második évéhez.

2.2 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1949-ben és 1950 első felében

A halábori Makszim Gorkij Kolhoz még másfél éven keresztül működött, egészen 1950 augusztusáig. Az 1949-es év és 1950 első fele is nagy kihívásokat tartogatott a kolhoz számára, melynek működését nagyban gátolta, hogy nem rendelkezett a megfelelő mezőgazdasági technikával.

A termelési terv 1949-re meghatározta búza vetését 5 hektárnyi területen, zab vetését 20 hektáron, árpa vetését 5 hektáron és kukorica vetését 35 hektárnyi területen. A napraforgó vetési területét 10, kender vetését 2, míg a dohányt termesztését 6 hektárban állapították meg. Ezen kívül szerephez jutott a zöldségek termesztése a kolhoz földterületein, mégpedig káposztát 6 hektárnyi,

⁹⁶ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 7. lap 12.

⁹⁷ Uo. lap 12.

⁹⁸ KTÁL, Fond 967, opisz 1, ügyirat 5. lap 1.

⁹⁹ Uo. lap 5-7.

paradicsomot 1 hektárnyi, burgonyát 2 hektárnyi területen termesztettek. A termőföldeket trágyázták.¹⁰⁰ Mivel kevés volt a vetőburgonya, ezért ebben az évben a kolhoz kénytelen volt azt megvásárolni, ennek az összegét az őszi búza eladása fedezte.¹⁰¹ Jelentős volt a szőlészet is. A Vári Gödör és a Vasbika nevű szőlőskertekbe két kerülőt nevezte ki. A Vári Gödör kerülőjének 20, a Vasbika kerülőjének 15 munkanapot számítottak fel havonta.¹⁰² Az ellenőrző bizottság elvárta a 100%-os munkavégzést a szőlőskertekben a munkásoktól, viszont nem volt elegendő munkaeszköz, emiatt a kolhoztagok panaszt is emeltek. A vezetőség úgy rendelkezett, hogy a szőlőskertben lévő pincében helyezték el a megfelelő munkaeszközöket és ott tárolják ezután őket, valamint elrendelték a szőlőben lévő cserepes ház kijavítását is.¹⁰³ Az állatállomány 1949 elején a következőképpen alakult: 64 ló (ebből 27 kanca), 52 szarvasmarha, 26 sertés, 10 juh, 45 baromfi. 1949. november 15-én tartottak újabb ellenőrzést az állatállomány terén, ekkor a következő adatok születtek: 62 ló (ebből 17 csikó), 69 szarvasmarha, 27 sertés, 10 juh, 112 baromfi (ebből 99 tyúk, 11 kacska, 2 liba).¹⁰⁴ Az állatok számára elérhető takarmány: 850 tonna széna, 992 tonna szalma és pelyva, 2000 tonna szilázs, 410,7 tonna gyökérnövények, 360,7 tonna burgonya, 600 tonna zab és árpa volt.¹⁰⁵ A gépek és munkaeszközök száma 1948-hoz képest 1949-re szinte változatlan maradt, a szekerek száma nőtt 67-re, az ekék száma 59-re.¹⁰⁶ A következő épületekkel rendelkezett: 62 gazdasági udvar, ezen belül 10 istálló, 27 sertésól, 112 baromfi ól.¹⁰⁷ A kolhozon belül az állatokkal foglalkozott: 1 állatorvos, 1 fejőnő, 6 csordás, 1 pásztor, 2 kondás, 8 lovász, 1 állattenyésztő.¹⁰⁸

A titkári pozíciót 1949 februárjában Sztarinka István kapta meg.¹⁰⁹ A helyettes titkár Kádár Irén lett.¹¹⁰ Könyvelő viszont nem volt, arra jutott a vezetőség, hogy ideiglenesen a községi könyvelőt kéri fel a munka betöltésére. A könyvelő a munka elvállalásáért 300 rubel havi fizetést kért. A vezetőség erre úgy reagált, hogy elfogadja a kért fizetési összeget, viszont cserébe a könyvelő az eddig elmaradt munkákat is köteles visszamenőlegesen elvégezni. Így nevezték ki Réti elvtársat könyvelővé 1949. július 31-én.¹¹¹

A tagok folyamatos felvétele mellett történtek kizárások is. Az 1949. május 15-ei kolhozgyűlés jegyzőkönyvének adatai szerint, amelyen 123 tag volt jelen, kizárásra került a kolhoztagok közül Balogh Gizella, Belánszki Endrét pedig kétheti próbaidőre függesztették fel. A

¹⁰⁰ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 5. lap 9-10.

¹⁰¹ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 12.

¹⁰² Uo. lap 14.

¹⁰³ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 18. lap 14.

¹⁰⁴ Uo. lap 37.

¹⁰⁵ Uo. lap 40.

¹⁰⁶ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 5. lap 14.

¹⁰⁷ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 18. lap 41.

¹⁰⁸ Uo. lap 42.

¹⁰⁹ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 13. lap 4.

¹¹⁰ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 23.

¹¹¹ Uo. lap 24.

jegyzőkönyvben a kizárás oka nem volt feltüntetve. A kizárás történt kéréses alapon is, Szabó Lajos és neje, valamint Molnár István és neje saját maguk kérték kizárásukat a kolhozból, mivel mind a két család Nagybaktán kapott munkát.¹¹² Olyan eset is előfordult mikor valaki a jószágát akarta kivenni a kolhozból, ezt a kérést elő is terjesztette a gyűlésen, viszont a vezetőség úgy döntött, hogy nem engedélyezi az állat kivételét, mivel az nyilván van tartva.¹¹³

Az 1949-es évben a kolhozban szocialista versenyt szerveztek, az első brigád első csoportja és a második brigád második csoportja között „Harcban a magas termésért az 1949-es mezőgazdasági évben” címszó alatt. Minden hektár kukoricavetésben 115 mázsát kívántak elérni. Persze ez a 115 mázsa kukorica szokásos szocialista túlzás volt, lehetetlen volt ennyit teljesíteni.

A cél teljesítése érdekében a következő kötelezettségeket vállalták magukra:

„1. Minden hektár kukoricavetésre 20 tonna trágyát, 1 mázsa szuperfoszfátot, 1 mázsa tyúktrágyát, 1 mázsa hamut fogunk kiszállítani.

2. Minden hektár földet 20-22 cm mélyen fogjuk felszántatni.

3. Jó minőségű, csíráképes, leellenőrzött és becsávázott bánkúti kukoricát fogunk vetni. A vetést sorozó után négyzetes-fészkés módra kukorica ültetővel fogjuk elvetni, azzal a kiszámítással, hogy minden hektáros vetésen 45 000 szál kóré legyen.

4. Nem kevesebb, mint négyszer megkapálni, de ha szükséges annyiszor, ahányszor azt a kukorica megkívánja.

5. Kétszer fejtrágyázást végezni. Minden hektárra egy mázsa szuperfoszfátot, ezt akkor végezzük, amikor először írtjuk. Minden hektár vetésre 50 kg kálisót, 50 kg tyúktrágyát, 50 kg hamut, ezt akkor végezzük, amikor 50-60 cm magas.

6. Mesterséges beporzást fogunk végezni.

7. Kötelezzük magunkat a mezőgazdasági artel utasításának eleget tenni, a vezetőség és brigadéros utasításait végrehajtani.

8. Mindennap újságot olvasni a csoportommal és ismertetni a kukorica mesterek magas termés elérésének tapasztalatait.”¹¹⁴ (4. számú melléklet)

Az új módszerek bevezetése, úgymint a harmadik pontban megnevezett négyzetes-fészkés kukoricavetés a kommunista párt rendelete alapján került bevezetésre, ami által többletermést szerettek volna elérni a földeken.¹¹⁵ A vetőmag minősége nagyon fontos tényező volt a jó termés elérésének érdekében. Erre a kérdésre a halábori kolhoz vezetősége is nagy figyelmet fordított. Kiválasztott kolhoztagokat küldtek tanfolyamokra Beregszászba, ahol a vetőmagok megvizsgálását

¹¹² KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 6.

¹¹³ Uo. lap 7.

¹¹⁴ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 12. lap 1.

¹¹⁵ FEDINEC-VEHES 2010: 280.

sajátíthatták el.¹¹⁶ A vetés felbecsülésére ezen kívül bizottságot is hoztak létre melynek tagja volt a kolhozelnök, a községi néptanács elnöke és hét kolhozgazda.¹¹⁷ Ezekkel a tanfolyamokkal, ahová a kolhozvezetőket, brigádvezetőket elküldték szintén a termelés nagyobb színvonalát szeretne volna elérni a szovjet hatalom, mert nem volt elég szakképzett munkaerő a kolhozokban.¹¹⁸

A vetésen kívül alaposan megszervezte az aratást is a Makszim Gorkij Kolhoz vezetősége, persze ez is felsőbb utasításra történt. Aratási normákat fogadtak el a kolhozgyűléseken. Ilyen volt az 1949. június 25-én elfogadott norma is. Eszerint az első és második brigád csoportjai vettek részt az aratáson. 1,2 hektár learatására hat munkanapot határoztak meg, két munkanap a kaszásoknak, két munkanap a kéveköttőknek és szintén két munkanap a marokszedőknek. A csoportvezetőknek kellett megoldania a munkák szétosztását.¹¹⁹

A munkanapok pontos vezetése a brigádérosok (brigádvezetők) által történt. Az ő feladatuk volt a kolhoztagok ledolgozott munkanapjait feljegyezni és kimutatásokat készíteni. Ezeket egy meghatározott időben kellett a kolhozirodának benyújtani.¹²⁰ A fuvarozást is munkanapként számolták, a fuvarozás díja Váriba 5 rubel, Kovászóra 10 rubel, Nagyberegére 15 rubel volt.¹²¹ A kolhozgyűléseken olyan kérdések is napirendre kerültek időnként, amelyekben az ellenőrző bizottság, csoportvezetők, csoportok elvégzett munkáját véleményezték. Az 1949. május 9-ei gyűlésen a vezetőség kifogásolta az ellenőrző bizottság működését, mivel nem látták el teljes körűen feladataikat. A brigádérosok felé annyi kitételük volt, hogy nem tudják a fegyelmet betartani a kolhoztagok között. A vezetőség kötelezte őket, hogy a munkafegyelmet szervezzék meg.¹²² A munkafegyelem fenntartására az SZK(b)P határozatai is külön kitértek. Ha a munkafegyelmet nem tudták kellőképpen betartatni, akkor a brigád és csoportvezetőket le kellett váltani.¹²³

Az 1949-es év nehézségekkel teli volt a kolhoz számára. A jegyzőkönyvekben olyan esetekről lehet olvasni, amikor a kolhoz például sertéseket szeretett volna vásárolni, de nem volt elég pénze az állatok megvételéhez. Egy másik esetben Nagybaktától kapott kölcsönről olvashatunk. Ez a kölcsön nem pénzbeli volt, hanem terményből állt. Azoknak a kolhozcsaládoknak, akiknek nem volt kenyere engedélyezték, hogy ebből a terményből előleget vegyenek fel az aratásig, 20 kg gabonát kaptak.¹²⁴ Problémát okozott a villany elvezetése a csépléshez a 2. számú szerűre, mivel erre sem volt a kolhoznak fedezete.¹²⁵ Oszlopokat és vezetéket

¹¹⁶ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 15.

¹¹⁷ Uo. lap 4.

¹¹⁸ SZAMSZONOV 1980: 364.

¹¹⁹ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 13. lap 6.

¹²⁰ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 1.

¹²¹ Uo. lap 22.

¹²² Uo. lap 12.

¹²³ FEDINEC–VEHES 2010: 280.

¹²⁴ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 22.

¹²⁵ Uo. lap 23.

kellott beszerezni.¹²⁶ Az elvezetéshez szükséges eszközöket a kommunista pártnál is kérvényezte Nyíri János, de nem kapták meg ezeket.¹²⁷

1950 januárjában a kolhozelnöki pozíciót Nyíri Jánostól Balogh András vette át.¹²⁸ Január 12-én nyilatkozatot fogadtak el, amelyben a Makszim Gorkij Kolhoz kötelezettséget vállalt a „Magasabb terméshozam érdekében”. Ennek értelmében meghatározták búza vetését 90 hektáron, rozs vetését 38 hektáron, kukoricát 60 hektáron, napraforgót 15 hektáron, burgonyát 15 hektáron, dohányt 6 hektáron, káposztát 5 hektáron, szőlőt 26 hektáron. Ezt a nyilatkozatot aláírásával hitelesítette a kolhoz elnöke és könyvelője is.¹²⁹

1950. március 3-án a bizottság leellenőrizte a kolhoz borát, ezután azt a nagymuzsalyi borospincében helyezték el. A következő mennyiségű bor került át Nagymuzsalyra: 7155 liter fehérbor, 2501 liter vörösbor, 793 liter seprő. A jegyzőkönyv alapján az is kiderült, hogy ebben az évben már az ellenőrző bizottság elnöke Szabó Gyula lett, aki személyesen is jelen volt a bor mennyiségének felmérésekor. A bizottság felmérése alapján a kolhoz eleget tett az állami tej- és tojás beszolgáltatásoknak is március 4-ig bezárólag. A jegyzőkönyvek vezetése 1950 márciusától került át az ellenőrző bizottsághoz, már nem a kolhozelnök vagy a helyettese vezette azokat. Szabó Gyula helyettese Bakó Péter lett. Az 1. számú brigád vezetője Tar Gusztáv, a 2. számú brigád vezetője pedig Orosz István.¹³⁰

A Makszim Gorkij Kolhoz 1950 márciusában szerződést kötött a Beregszászi Traktorállomással, amely szerint a GTÁ felszántott a kolhoznak 100 hektár földterületet. A hónap folyamán felmérték az állatállományt, eszerint a kolhoz tulajdonában volt: 61 ló, 69 szarvasmarha, 31 sertés, 10 juh, 79 baromfi. Mustrát tartottak a tavaszi vetés munkálatainál is, eszerint a 2. számú brigád kiemelkedő munkát végez, míg az 1. számú brigád gyengébb szorgalommal dolgozik, a bírálókat szerint. A szőlőmunkások sem kerültek el vizsgálatot, a metszés munkálatait ellenőrizték le, olyan vélemények születtek, mint: nem jó munkát végez, rossz munkát végez.¹³¹ De leellenőrizték még az állatok gondozási minőségét is. A kolhozban a könyvelő az 1950 márciusai jegyzőkönyv szerint Hadházi Mihály lett.¹³²

A tavaszi vetést legkésőbb április 25-ig be kellett fejezni. Az 1. és 2. számú mezőgazdasági brigád írásban kapták meg feladataikat. A gazdasági felszerelést a kolhoz kovácsa, Balogh István teljesen kijavította és azután adta át őket a brigádoknak. A felszerelés a következőkből állt: 32 szekér, ugyanannyi eke és borona, 6 vetőgép, 1 kaszáló- és kapálógép és 4 kultivátor. A vetőmag

¹²⁶ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 14. lap 17.

¹²⁷ Uo. lap 23.

¹²⁸ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 42. lap 2.

¹²⁹ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 30. lap 1.

¹³⁰ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 31. lap 17.

¹³¹ Uo. lap 5.

¹³² Uo. lap 7-9.

mindenből elegendő volt, kivéve a kendert. A körzeti vetőmagvizsgáló intézetben bevizsgáltatták a vetőmagokat, mindegyik csíráképesnek lett minősítve. 2500 tonna istállótrágyát hordtak ki a tavaszi vetés területére, valamint a melegágyak elkészítését is befejezték és azokat el is vetették március 7-ig. 12 méter hosszú és 1,80 méter széles zöldségmelegágyakat és 8 darab ugyanilyen méretű dohánymelegágyat készítettek elő. A brigád és csoportvezetők feladata volt, hogy a hozzájuk beosztott kolhoztagoknak elmagyarázzák a helyes növénykezelést. Az állatok takarmányozásáért pedig Balogh András farmvezető vállalta a felelősséget.¹³³

1950. április 24-én a pénztári naplót vizsgálta át az ellenőrző bizottság, a bevételt, kiadást és a maradványt. Eszerint:

1. Bevétel: 74 496 rubel 39 kopek
2. Kiadás: 73 943 rubel 1 kopek
3. Maradvány: 553 rubel 38 kopek.

Az USZSZK Minisztertanácsának rendelte a kötelező tejbeszolgáltatásról még 1947 júniusában jelent meg. Síkvidéki területen 2 hektárig 90, hegyvidéken 60 liter tejet kellett beszolgáltatni. A termőföldek nagyságának növekedésével nőtt a beszolgáltatandó mennyiség is. Az állam 1 liter tejért 25 kopeket fizetett, 1 kg vajért pedig 6 rubelt. A beszolgáltatás elmulasztását büntették. A terménybeszolgáltatás teljesítéséig pedig tilos volt a gabona, liszt vagy a kenyér árusítása, akit tetten érték 300 rubeles pénzbírságot kapott.¹³⁴ Tejen kívül még húst és tojást is kellett adni az államnak. Az áprilisi hús, tej és tojás állami beszolgáltatása terén elmaradása volt a kolhozoknak, húsból 827 kg-ot kellett beszolgáltatni, ennek 82%-át beadták, tejből 3900 litert kellett beszolgáltatni, ennek 20%-át sikerült beadni, tojásból 1035 darabot kellett beszolgáltatni, ezt 100%-osan sikerült teljesítenie a kolhozoknak.¹³⁵

1950. július 17-én az ellenőrző bizottság az aratás és cséplés előkészületeit kezdte meg. Az aratásra kijelöltek 50 kaszást, 50 kéveköttőt és 50 marokszedő embert. A cséplőgép is átesett az ellenőrzésen és működőképesnek találták.¹³⁶ A gyümölcsök közül jelentős volt a dinnyetermesztés a kolhozban, Bózsár János kertészeti csoportvezető jelentése szerint 622 darab görögdinnyét és 230 darab sárgadinnyét sikerült betakarítani augusztusban.¹³⁷

Ezekkel a mutatókkal és eredményekkel zárult le a Makszim Gorkij Kolhoz működése 1948 júliusa és 1950 augusztusa között. A vezetőség mindent megtett annak érdekében, hogy a lehető legjobban szervezze meg a kolhoz működését, de mivel az embereket rákényszerítették a belépésre, nem végezték teljes odaadással munkájukat és nem is érdekelte őket a kolhoz

¹³³ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 31. lap 9.

¹³⁴ CSANÁDI 2004: 196.

¹³⁵ KTÁL, Fond 967, opisz 2, ügyirat 31. lap 8.

¹³⁶ Uo. lap 15.

¹³⁷ Uo. lap 26.

vagyonának megőrzése. Az 1949-es és 1950-es év is nehézségeket tartogatott, a kolhozoknak kölcsönöket kellett felvennie, valamint gazdasági felszereltsége sem javult. A Makszim Gorkij Kolhoz végül 1950 augusztusában összevonták a badalói Bulganyin Kolhózzal.

2.3 A badalói Bulganyin Kolhoz megalakulása és működése 1949-ben

A badalói lakosok 1948 augusztusában kezdték megírni kérelmeiket a kolhoz megalakításáról és felvételükről. A levéltári adatok szerint a legelső ilyen kérelem augusztus 26-án íródott, orosz nyelven.¹³⁸ A kérelmek megírása decemberig tartott, többségük magyar nyelven íródott. „Kérelem” címszó alatt a felvételt kérelmező lakos leírta nevét, életkorát, családi állapotát, családtagjai életkorát. Akinek volt földterülete, igavonó jószága, gazdasági felszerelése, az ezeket is felsorolta a kérelemben. 1948. december 24-ig 317 ilyen kérelem íródott.¹³⁹ (5. számú melléklet) A kolhoz megalakításáról szóló jegyzőkönyv 1948. december 11-én látott napvilágot. A gyűlés harmadik napirendi pontjában fogadták el a kolhoz elnevezését, mely a Bulganyin nevet kapta. A kolhoz elnöke Kálló Imre lett.¹⁴⁰

Az 1948-as tavaszi és őszi vetés tervezete még a Badalói Tiszaföldművelési Egyesület felügyeletében készült el.¹⁴¹ Ilyen földművelési egyesületeket 1946 júliusától hoztak létre a községekben, eredetileg az volt a céljuk, hogy segítséget nyújtsanak a gazdáknak, később pedig nagy szerepet játszottak a kolhozok megalakításában.¹⁴² A kolhoz által megkapott vetési terv meghatározta búza, rozs és árpa vetését 392 hektáron.¹⁴³ Kukoricát 200 hektáron, zabot 125 hektáron vetettek. Dohányt 12 hektáron, kölest 1 hektáron, lent 5 hektáron, csalamádét 7 hektáron, burgonyát 70 hektáron vetettek. Különböző zöldségek vetését is elrendelték 14 hektáron.¹⁴⁴ Az 1948-as éves jelentés szerint a kolhozudvarok száma 303, az elérhető munkaképes férfiak száma 16-tól 60 éves korig 288 fő, a munkaképes nők száma 16-tól 55 éves korig 326 fő, összesen 614 fő. A 60 évtől idősebb férfiak és az 55 évtől idősebb nők száma 55 fő, a 12-16 éves korosztály száma 69 fő volt.¹⁴⁵ A kolhoz állatállománya az éves jelentés szerint: 168 szarvasmarha, 68 ló. A munkaeszközöket tekintve a következőkkel rendelkezett: 138 eke, 137 borona, 14 vetőgép, 3 lógereblye, 2 cséplőgép, 2 gabonatóroló, 1 gabonarostáló, 18 burgonyaásó, 4 permetező, 5 szalmaaprító, 154 szekér, 61 szán, 40 hám, 9 mérleg (mázsa).¹⁴⁶

¹³⁸ KTÁL, Fond 968, opisz 1, ügyirat 2. lap 2.

¹³⁹ Uo. lap 317.

¹⁴⁰ KTÁL, Fond 968, opisz 1, ügyirat 1. lap 1.

¹⁴¹ KTÁL, Fond 968, opisz 1, ügyirat 5. lap 16.

¹⁴² CSANÁDI 2004: 194.

¹⁴³ KTÁL, Fond 968, opisz 1, ügyirat 5. lap 16.

¹⁴⁴ Uo. lap 29.

¹⁴⁵ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 6. lap 1.

¹⁴⁶ Uo. lap 4.

Az 1949. január 2-ai gyűlésen a kolhoztagsági díjak befizetéséről hoztak határozatot, valamint kitűzték a vetőmag összeszedésének időpontját, aminek határideje március 3-a lett. A gyűlést a kolhozelnök Kálló Imre vezette, a titkár Jakab Béla volt. Jelen volt a párt által kiküldött Szedlácsek elvtárs is, összesen 201 fő vett részt ezen a gyűlésen. Itt tudatták a tagokkal, hogy a javakkal már a volt gazda nem rendelkezik, csakis a kolhozelnök vagy a vezetőség engedélyével foghatják be az igavonó állatokat. Ismertették a tagokkal a kolhozfegyelmet, ami által „Sztálin elvtárs” parancsait teljesítik. A legfontosabb napirend a villany bevezetésének sürgőssége volt.¹⁴⁷ A január 16-i kolhozgyűlésen 214 fő volt jelen a kolhoztagok közül, a könyvelőnek Dobronyi Józsefet nevezték ki. Negyedik napirendi pontként szerepelt a rönkök mielőbbi kiszállítása, melyet a Május 1. Kolhoznak szállítottak. Végül a trágya kihordásáról határoztak, melyet január 18-ig kellett végrehajtani. A kolhoz könyvelője felolvasta, hogy a kolhoz tulajdonában lévő bárminemű tárgy eltulajdonítása milyen következményeket és büntetést von maga után. A hetedik pontban a közbiztonság és a milícia ügye került megtárgyalásra. Arra az elhatározásra jutottak, hogy a közbiztonság céljából hat személyt választanak meg, 24 órás váltással kell teljesíteniük ezt a szolgálatot és ezért két munkanapot számolnak majd fel nekik. A könyvelő fizetésének megvitatására is ezen a gyűlésen került sor, végül a kolhozelnök fizetésének 60-80%-a közötti összegben döntöttek. Havonta fizették ki, 50%-át pénzben, 50%-át pedig szemes terményben kapta meg bérének.¹⁴⁸

Ezen a gyűlésen szembesültek először azzal a kolhoztagokkal, hogy ami nemrég még az övék volt, afelett már nem rendelkezhetnek, munkaeszközeiket, állataikat már haza nem vihetik, mert azok már a kolhoz tulajdonát képezik, az eltulajdonítás pedig büntetést vont maga után.

A Bulganyin Kolhoz gyűléseit rendszerint a kultúrházban vagy az iskola épületében rendezték meg. Az 1949. február 3-i gyűlés jegyzőkönyvéből kiderül, hogy változások történtek a vezetőség körében. A helyettes kolhozelnök Ferenczi Béla lett, az ellenőrző bizottság tagjai: Jakab Elek, Váradai Lajos, Szalai Gyula lettek.¹⁴⁹ Helyettes könyvelőnek Ferenczi Károlyt választották meg, aki rögtön azt a feladatot kapta, hogy felügyelje 3 mázsa gabona, piacon való értékesítését a kiadások fedezésére. Ezután a hamu és baromfitrágya összegyűjtéséről hoztak határozatot, mely nagyon fontos volt a kukorica bő termésének eléréséhez.¹⁵⁰ Ahogy a halábori Makszim Gorkij Kolhoznak, úgy a Bulganyin Kolhoznak is voltak kötelező beszolgáltatásai, a tej beszolgáltatásával el volt maradva a kolhoz.¹⁵¹ A hús leadását pedig úgy próbálták megoldani, hogy az idős ökröket és a már nem tejelő teheneket kivonták a munkából és ezeket vágták le, húsukat pedig

¹⁴⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 13. lap 1.

¹⁴⁸ Uo. lap 3.

¹⁴⁹ Uo. lap 4.

¹⁵⁰ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 14. lap 1-4.

¹⁵¹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 13. lap 8.

beszolgáltatták.¹⁵² A kukoricatermelés eredményein kívántak javítani, példaként a csomai kolhoz kukoricatermelésben elért eredményeit hozták fel a kolhoztagoknak, pedig a vezetőség szerint az a föld nem is volt olyan jó termőképességű, mint a badalói.

Itt is megnyilvánul a szovjet vezetésnek az az álláspontja, amelyben a kevesebb mennyiségű termés hozam esetén a munkásokat tették felelőssé, hogy a nem megfelelő munka miatt kevesebbek a megtermelt javak, holott még mindig a faekék tették ki a mezőgazdasági felszerelés java részét.

A kolhoz vezetősége túl akarta teljesíteni a Csomai Kujbisev Kolhoz kukoricatermelésben elért eredményeit, helyt kellett a kolhozoknak állnia „A több termelés eléréséhez” Sztálin által meghirdetett programjában is. A kolhoztagok a gyűlésen 100%-os teljesítményt „ígértek”, de miért is dolgoztak volna a kolhozért teljes erővel, mikor a megtermelt javak felett nem rendelkezhetek. A cél eléréséhez mindenekelőtt a hibákat kellett kiküszöbölni, a legrövidebb idő alatt. A gyűlésen felszólalt Nemes Tibor tanító is, aki az iskolába járás fontosságáról tartott beszédet, megemlítette, hogy a kolhoztagok gyermekei rendszeresen látogatják az iskolát. A roma gyerekek közül viszont 23 tanulóból csak 3 látogatta. Többször személyesen ment el a gyermekekért, de nem tudta őket az iskolába elvinni, mivel sem lábbelijük, sem megfelelő ruházatuk nem volt.¹⁵³ Negatív kritikát persze nem lehetett mondani, főleg nem a vezetőségre, azzal magát a szocialista rendszert bírálták volna.

A kiadások fedezésére 1949 márciusában a Bulganyin Kolhoz kénytelen volt kölcsönt felvenni az állami banktól, viszont nem kapott elegendő pénzt a kiadásaira.¹⁵⁴ A márciusi gyűlésen a vezetőség jóváhagyta az 1948. április 19-én kiadott normák alapján megállapított munkanapokat, ami szerint a mezőőrök és raktárosok munkanapjait havi 25 munkanapban határozták meg, a kocsisok munkanapjait pedig havi 28-ban.¹⁵⁵

Az 1949. április 24-ei gyűlésen 256 fő volt jelen. Szedlácsek elvtárs felolvasta a Kárpáti Igaz Szó április 20-án megjelent újságcikkét, mely a kolhozok és szovhozok közösségi haszonállat tenyésztésének három éves fejlesztési tervét (1949-1951) közölte. Az SZK(b)P Központi Bizottsága 1949 áprilisában fogadta el ezt a tervet, mivel az állattenyésztésben is jobb eredményeket akartak elérni.¹⁵⁶ A felolvasás után Szedlácsek saját szavaival magyarázta el a kolhoztagoknak, hogy milyen módon lehet biztosítani a kolhozfarm takarmányozását, többek között a silózás fontosságát hangsúlyozta. Beszédében azt is kiemelte, hogy a takarmány esetleges hiányosságáért a kolhoz vezetősége a felelős, a munkanapok elszámolásáért pedig a könyvelőt kell felelősségre vonni.

¹⁵² KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 14. lap 18.

¹⁵³ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 13. lap 8.

¹⁵⁴ Uo. lap 30.

¹⁵⁵ Uo. lap 17.

¹⁵⁶ SZAMSZONOV 1980: 366.

Ezután a juhtenyésztés fontosságát hangsúlyozta, majd a baromfityenyésztés helybeli lehetőségeit vázolta fel. Szedlácsek nyomatékosította, hogy a „szocializmus újtára lépve igyekezni kell a bő termelés eléréséhez.”¹⁵⁷ A soros gyűlésen ismét szóba került az állattenyésztés színvonalának emelése. Kálló felhívta a kolhoztagok figyelmét, hogy engedély nélkül senki nem vághat le jószágot, mert akit tetten érnek, azt bíróság elé állítják. A június 28-i gyűlésen az egyik kolhoztag olyan kéréssel fordult a vezetőség felé, hogy engedélyezzék a kolhoztagok számára az őszi vetés saját részükre való learatását, amelyből vállalják az állam felé a kötelező beszolgáltatás 100%-nak teljesítését, valamint a következő évre szükséges vetőmagot. Ez a kérdés azért merült fel a kolhoztagokban, mivel az őszi vetés még a kolhozba való belépésük előtt került elvetésre. Kálló azonban közölte a kolhoztagokkal, hogy a kommunista párt utasítása szerint senki nem arathatja le magának a vetést. A kijelentés után nagy zavargás vette kezdetét a gyűlésen, az emberek olyan felszólalásokat intéztek, mint: „a nép nevében szólok, a nép azt mondja, amit mi vetettünk mi is akarjuk learatni!”. Más felszólalások szerint: „keservesen keresett pénzen vettük meg az őszi vetőmagot és kérjük a vetés learatásának engedélyezését!” vagy „nem norma kell nekünk, hanem kenyér!”. Samók Ignác roma megbízott pedig 120 roma nevében kérte, hogy ők is arathassanak.¹⁵⁸

Ebből a kolhozgyűlési jegyzőkönyvből is kitűnik, hogy nem lehetett szó önkéntes belépésről, az emberek nem akarták elfogadni, hogy már nem saját maguknak aratják le a termést és minden felett, amivel eddig ők rendelkeztek, most már a kolhoz, a kommunista párt mond ítéletet.

A gyűlés további pontjában olyan követelést intéztek a vezetőség felé, hogy azt a tíz tagot, akiket a kolhozból kizártak, mert kulákoknak ítélték őket, vegyék vissza, de ahogyan az aratás iránti kérelem, úgy ez sem teljesülhetett, a kolhoz vezetősége ugyanis csak egy báb volt a kommunista párt kezében. A júliusi gyűlésen valószínűleg a felháborodás és az összegyűlt problémák miatt is nagyon magas volt a részvételi arány, 583 kolhoztag vett részt rajta.¹⁵⁹ Az események ellenére augusztusban 32 új tag lépett be a kolhozba, persze kérdéses, hogy mennyire volt ez a belépés önkéntes jellegű, vagy inkább csak a kizárt kulákok számát akarta a vezetőség új tagokkal pótolni.

A kolhozvagyon megóvására egy hattagú őrséget hoztak létre, akiknek egy éjjeli szolgálatért egy munkanap beírását hagytak jóvá.¹⁶⁰ Erre azért volt szükség, mert egy járási meghatalmazott tett ellenőrzést a Bulganyin Kolhozban 1949 júliusában és úgy állapította meg, hogy hiány merült fel a takarmány terén, amit valószínűleg eltulajdonítottak.¹⁶¹ Ellenőrzéseket tartottak és több családnál is megtalálták a kolhoz gabonáját. A pajtaőröket is szigorúan

¹⁵⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 13. lap 4.

¹⁵⁸ Uo. lap 37.

¹⁵⁹ Uo. lap 44.

¹⁶⁰ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 14. lap 6.

¹⁶¹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 15. lap 7.

leellenőrizték és előfordult, hogy nem voltak jelen őrsegük idején, amiért megrovást kaptak.¹⁶² Az őrseg vezetője és egyben a helybeli tűzoltó parancsnok Kosztyu József lett, havonta 12 munkanapot állapítottak meg neki szolgálataiért. Egy 15 főből álló útépítő brigádot is létrehozta Erdei András vezetésével.¹⁶³

Az eltulajdonítások általánosak voltak, amit csak tudtak az emberek hazavittek, nem tisztelték azt a rendszert, azt a közeget, amibe bele lettek kényszerítve, ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy nem termelt annyit a kolhoz, amennyit központilag elvártak tőle.

1949. augusztus 14-én az őszi vetésről határozott a kolhoz vezetősége. A vetés munkafeladatait szétosztották a brigádok között. Az 1. számú brigád feladata volt búza vetése 97 hektáron, rozs vetése 9 hektáron és árpa vetése 5 hektáron. A 2. számú brigád feladata 57 hektár búza vetése, 9 hektár rozs és 5 hektár árpa vetése. A 3. számú brigád feladata 65 hektár búza és 10 hektár rozs elvetése. A 4. számú brigád 47 hektár búzát és 15 hektár rozst vetett el. A cséplés munkáját is felosztották, váltásban végezték a brigádok. Az 1. és 2. számú brigád kezdte a munkát hajnali 3 órától déli 12 óráig dolgoztak, majd a 3. és 4. brigád folytatta a munkát déltől este 9 óráig. A cséplőbrigád összlétszáma 60 főből állt.¹⁶⁴

Lekvárfőzés céljából a kolhoztagoknak megvásárolhatták a szilvát a kolhoztól, minden család 2 mázsa szilvát szerezhettek be, mázsánként 20 rubeles áron. Az 1949. szeptember 5-ei gyűlésen a vetés betakarításáról szóló beszámoló hangzott el. Szeptember 11-re a betakarítás okán „egy egyszerű ünnepély” megtartását tervezték, amit a kolhoztagok egyhangúan elfogadtak. Erre az ünnepre levágtak egy szarvasmarhát és 500-600 liter bort kölcsönöztek.¹⁶⁵ A november 11-i gyűlésen a mélyszántásról határoztak és a szőlőtőkék fagy elleni leföldeléséről. Mivel havonta kétszer vagy háromszor is tartottak gyűlést, így november 26-án sor került egy újabbra, ahol az év történéseit tekintették át, valamint versenyre hívták ki a halábori Makszim Gorkij Kolhozt.¹⁶⁶ A decemberi gyűléseken a takarmányozással és az állatok gondozásával felmerülő kérdésekkel foglalkoztak.¹⁶⁷

1948. december 11-i megalakulását követően a Bulganyin Kolhozban először is a kolhoz vezetőségét választották meg, majd a szokásos rend szerint a brigád és csoportvezetőket. A központ által előkészített vetési terv alapján, pedig 1949 tavaszán neki is láttak a munkálatoknak. A Bulganyin Kolhoz első éve nem ment zökkenőmentesen, kölcsönt kellett felvennie a banktól. A kolhoztagok hozzáállásában pedig megnyilvánult a kolhozba kényszerítés jellege, de nem tehetek

¹⁶² KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 15. lap 19.

¹⁶³ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 14. lap 6.

¹⁶⁴ Uo. lap 26.

¹⁶⁵ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 13. lap 39-40.

¹⁶⁶ Uo. lap 53.

¹⁶⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 14. lap 33.

mást, mint beletörődtek a helyzetükbe, ez még mindig jobb volt, mint elszemvedni azt a diszkriminációt, amit azoknak kellett elviselniük, akik nem voltak kolhoztagok.

2.4 A Bulganyin Kolhoz működése 1950-ben

Mivel a Bulganyin kolhoz 1948 végén alakult, még csak egy évnnyi tapasztalat volt mögötte, mikor megkezdte az 1950-es évet. Az év elején a kolhoz vezetősége elhatározta, hogy az előző évben elkövetett hibák kiküszöbölésével megpróbál javítani működésének mutatóin.

1950 elején a vetési tervben a következőképpen osztották be a növényeket vetésük területe szerint: 225 hektár őszi búza, 30 hektár rozs, 10 hektár tavaszi búza, 30 hektár árpa, 75 hektár zab, 3 hektár köles, 120 hektár kukorica, 6 hektár bab, 12 hektár napraforgó vetését tervezték. Ezen kívül 4 hektár kender, 15 hektár dohány, 40 hektár burgonya, 2,25 hektár káposzta, 0,30 hektár uborka, 1 hektár paradicsom, 0,50 hektár hagyma, 0,30 hektár paprika vetését, illetve ültetését is elrendelték. Az állatok számára pedig 44 hektáron takarmánynövényeket termesztettek.¹⁶⁸ Almát 1 hektárnyi, míg szőlőt 3 hektárnyi területen termesztettek. A kolhoz összöldterülete 927 hektár volt. Az állatok száma 1950 elején a következőképpen alakult: 239 szarvasmarha, 42 sertés, 30 juh, 169 baromfi, 84 ló. A gépek és munkaeszközök száma: 12 izzófejes motor, 138 lovas eke, 138 borona, 14 vetőgép, 14 kukoricaültető, 3 lógereblye, 2 cséplőgép, 1 gabonafúvó, 2 gabonataroló, 1 gabonarostáló, 18 burgonyaásó, 1 permetező, 5 szalmaaprító, 159 szekér, 61 szán, 40 hám, 9 mérleg (mázsa).¹⁶⁹

1950. február 10-én a kolhoz vezetősége ármentesítő munkálatokat rendelt el a hó olvadásának kezdete miatt, hogy időben előkészüljenek a Tisza áradására. A továbbiakban a gyűlésen a melegágyak előkészítésének kérdésével, valamint a zöldség magvak beszerzésével foglalkoztak.¹⁷⁰ Február 19-én a kertészeti brigád vezetőjévé Paládi Gábort választották meg, a két földművelési brigád vezetőjévé pedig Jakab Eleket és Balogh Gyulát. Helyettes kolhozelnöknek Szoboszlai Ignácot választották meg, helyettes könyvelőnek pedig Ferenczi Károlyt. A raktáros Szilágyi Béla lett. A megválasztott személyek kötelezték magukat, hogy a kolhoz előrehaladásának érdekében fogják munkájukat végezni.¹⁷¹

A február 20-i gyűlés egy évértékelő közgyűlés volt, ahol az 1949-es év elért eredményeiről számoltak be. Először a kolhozelnök Kálló Imre szólalt fel, aki beszédében úgy fogalmazott, hogy „az 1949-es év a próba éve volt, ezért a hatóságok sok mindennel elnézőek voltak, de már az 1950-es évben mindenkinek fegyelmezetten kell viselkednie, ellenkező esetben minden figyelmetlenség büntetést von maga után”.¹⁷² Ezután az ellenőrző bizottság elnökének

¹⁶⁸ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 19. lap 2.

¹⁶⁹ Uo. lap 6-9.

¹⁷⁰ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 6-7.

¹⁷¹ Uo. lap 8.

¹⁷² Uo. lap 9.

beszámolója következett, aki szerint a kolhozelnök nem tartott rendszeresen gyűléseket, valamint nem jelentette be a lopásokat, hanyagságokat. Meg kell változtatni a munkafegyelmet és a hibákat ki kell küszöbölni, hangzott beszédében.¹⁷³ A munkafegyelem betartásának fontosságára továbbiakban is sokszor kitértek, mivel nagyon sok kolhoztagok értek túlkapáson, a kolhozvagyont eltulajdonításán. Kálló Imre kolhozelnököt, mivel nem teljesítette kellőképpen a feladatait leváltották. Helyére Ferenczi Bertalant választották meg elnöknek. Február 23-án a bölcsőde helyének kijelöléséről határoztak a gyűlésén. A bölcsőde végül Nagy Béla és Balogh Gyula kolhoztagoknál, két-két szobában került berendezésre. Valószínűleg ez a felajánlás a bölcsőde számára sem önkéntes alapon történt, a kolhoz vezetősége egyszerűen csak utasítást adott rá, hogy át kell adni a szobákat. Irodahelyiséggel is bővült a kolhoz, ahol ezután a gyűlések megrendezésre kerültek.¹⁷⁴

1950 márciusától kezdődően szocialista kötelezettségvállalási szerződések megkötése kezdődött el a kolhozban. Március 16-án a Bulganyin kolhoz 3. brigádjának 3. csoportja kötötte meg ezt a szerződést. A csoport tagjai az 1950. évi „Bő termés eléréséért folytatott szocialista versenybe” kapcsolódtak be, a szerződés által. Vállalták, hogy minden tudásuk és szorgalmuk latba vetésével és a szovjet agrotechnika vívmányainak segítségével megtermelnek hektáronként 18,5 mázsa dohányt.

„Kötelezzük magukat arra, hogy a csoportra vonatkozó összes agrotechnikai utasításokat betartjuk és ezen kívül a bő termés elérése érdekében még a következő intézkedéseket fogjuk megtenni:

1. Háromszor-négyszer kapálni, 18-20 cm mélységben szántani.
2. Hektáronként 20 tonna trágya használata.
3. Csomózást előírás szerint osztályozni.

Ezeknek a kötelezettségeknek megvalósítása céljából versenyre hívjuk ki a 3. brigád 1. csoportjának tagjait.

A csoport megbízásából Nagy Béni, csoportvezető.”¹⁷⁵ (6. számú melléklet)

Ugyanezen a napon kötött szerződést a szocialista verseny jegyében az 1. brigád 5. csoportja, Sárközi Elek vezetésével a 2. brigád 5. csoportjával, amit Jakab Imre vezetett, 178 mázsa kukorica megtermeléséről. A bő termés érdekében felhasználtak 10 mázsa hamut és 5 mázsa tyúktrágyát a földeken. Háromszori-négyszeri kapálást vállaltak.¹⁷⁶ A 3. brigád 4. csoportja a 3. brigád 5. csoportjával kötött szerződést, 2 hektáron, hektáronként 90 mázsa szőlő termelésében. Háromszori permetezést, négyszeri-ötszöri kötözést, 20 tonna trágya használatát vállalták a bő

¹⁷³ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 10.

¹⁷⁴ Uo. lap 20.

¹⁷⁵ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 32. lap 1.

¹⁷⁶ Uo. lap 2.

termés érdekében.¹⁷⁷ Nemcsak a csoportok, hanem a brigádok között is kötöttek szerződések. Ilyen volt az 1. és a 2. brigád szerződése, amelyben vállalták 117 hektáros területen a hektáronként 20 mázsa őszi búza, 70 hektáros területen, a hektáronként 100 mázsa kukorica és 35 hektáros területen a 250 mázsa burgonya kitermelését. Fejtrágyázást, keresztbe boronálást, gyomirtást és idejében végzett aratást ígértek. A szerződésekben az is kitűnik, hogy nemcsak férfiak állhattak a csoportok élén, hanem nők is. Az 1. brigád 8. csoportjának Jakab Emma volt a vezetője, aki a 2. brigád 7. csoportjával kötött versenyszerződést, 9 hektáros területen hektáronként 300 mázsa burgonya kitermeléséről. A bő termés érdekében 18-20 cm-es szántást, 20 tonna trágya használatát, háromszori-négyszeri kapálást vállaltak. 1950. március 16-án összesen 40 ilyen szocialista versenyszerződést kötöttek meg a Bulganyin Kolhoz brigádjai és csoportjai egymás között.¹⁷⁸ A marxista-leninista gazdaságfilozófia alapján ez a szocialista verseny váltja fel a kapitalista konkurenciát. Március végén átadásra került a kolhozokassza Balogh Gyulától az új pénztárosnak, Kállus Sámuelnek. A pénztárban az átadáskor 3193 rubel és 41 kopek volt, hiányt nem találtak.¹⁷⁹ Határozatot hoztak arról is, hogy azon kolhoztagok, akik földjeiket a kolhozfogatok segítségével művelik meg kötelesek 0,25 hektár után 25 rubelt fizetni, a munkálatok díjaként.¹⁸⁰

Az 1950. május 12-én kelt jegyzőkönyvben már arról lehet olvasni, hogy hogyan alakulnak a vetések, ültetések, amiket a szocialista verseny keretében a csoportok és brigádok vállaltak.¹⁸¹ A takarmányozás érdekében több silót is létrehozottak a kolhozban, 1950 májusában már a harmadik siló munkálatainál tartottak. A Bulganyin Kolhoz könyvelője továbbra is Dobronyi József maradt. Az ellenőrző bizottság elnöke Veinberger Dezső lett, aki június 9-én a kolhoz ingó és ingatlan vagyonának összemérését rendelte el. A felmérés szerint a kolhoz 1950-ben rendelkezett: szarvasmarha, ló, juh, sertés és baromfifarmmal. Volt két kovácműhelye is. Összesen öt brigáddal rendelkezett a kolhoz: két földművelési, egy kertészeti, egy szőlő- és egy dohánybrigáddal. A munkálatokat is leellenőrizték, valamint, hogy nem történtek-e lopások, rongálások a gazdasági felszerelések terén. A brigádok vezetőinek pedig jelentéseket kellett leadniuk az ellenőrző bizottság elnökének a munka mentéről és a felszerelésekről.¹⁸² A szőlők és gyümölcsösök állapotát is felmérték az ellenőrzések alkalmával.¹⁸³ 1950 júniusában megtörtént a vezetőség közötti munkafelügyelet megosztása, miszerint Kálló Imrét a takarmányozási készletezés ellenőrzésével bízták meg, Kémedi Károly farmvezető a silózásra felügyelt. A dohány, szőlő és kertészeti munkák ellenőrzésére pedig Szabó Imre lett kinevezve. A kapás növények munkálataiért Sárközi Elek és

¹⁷⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 32. lap 3.

¹⁷⁸ Uo. lap 40.

¹⁷⁹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 20.

¹⁸⁰ Uo. lap 21.

¹⁸¹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 1.

¹⁸² Uo. lap 14-15.

¹⁸³ Uo. lap 19.

Bíró Károly felelt.¹⁸⁴ Ahogyan a Makszim Gorkij kolhozok 1949-ben, úgy a Bulganyin Kolhozok is 1950 júniusában előleget kellett biztosítani a kolhoztagoknak a terményből, mert azok el voltak szegényedve. Tíz mázsa búzát osztottak szét a tagok között előlegként, amit az aratás után kellett visszaszolgáltatniuk.¹⁸⁵

Július végén már az aratási munkálatok kérdéseivel foglalkoztak a gyűléseken.¹⁸⁶ Az aratással kapcsolatban egy csoportokon belüli versenyt is meghirdettek a kolhozban, miszerint az a csoport, amelyik az aratást a kiszabott időre hajtja végre, vagy még előtte sikerül elvégezni a munkát, 90 rubel prémiumban részesül és egy vörös zászlót kap jutalmul, az élenjáró csoport kitüntetéseként. Ha a csoport nem hajtotta időben végre az aratást, az 30 kg búza levonást vont maga után. A cséplési munkálatok megtervezésével két embert bíztak meg.¹⁸⁷ Az 1950 júliusában felmért szőlőültetvényeket és gyümölcsösöket kifogástalannak találták, csak az almafákat támadta meg betegség, de a termés összességében nagyon jónak ígérkezett.¹⁸⁸ A kukoricát viszont üszkösödés támadta meg.¹⁸⁹ Az augusztusi gyűléseken az őszi vetőmagok felmérésével foglalkoztak a kolhoz vezetőségének tagjai. Augusztustól a jegyzőkönyveknél megfigyelhető, hogy már nem csak kézzel írva vezették őket, hanem írógéppel is, de még mindig magyar nyelven.¹⁹⁰

A dolgozat második fejezetében a Makszim Gorkij és a Bulganyin Kolhozok működését tekintettük át 1948 júliusától 1950 augusztusáig. Mind a két kolhozba kérvények megírása után léptek be az emberek. A megfogalmazásban még az „önkéntesen” szó is szerepelt, de ez nem felelt meg a valóságnak. Egy előre elkészített minta alapján írták meg felvételi kérelmüket, mert más lehetőséget nem hagyott nekik a szovjet hatalom, csak a kolhozba való belépést. A kolhozok működésüket tekintve mindenben a kommunista párt által kiadott rendeleteket és terveket követték. A szovjet agrotechnika által diktált módszereket használták a növénytermesztésben. A termelés növelése érdekében az SZK(b)P szocialista versenyeket hirdetett meg, melyekben mind a két kolhoz részt vett. A Makszim Gorkij Kolhoz és a Bulganyin Kolhoz működésük során kénytelenek voltak kölcsönöket felvenni és gazdasági felszereltségük sem volt kielégítő. A két kolhoz végül 1950 augusztusában egyesült a kolhozok összevonásának keretében és felvette a Makszim Gorkij nevet.

¹⁸⁴ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 24.

¹⁸⁵ Uo. lap 23.

¹⁸⁶ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 20.

¹⁸⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 28.

¹⁸⁸ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 26.

¹⁸⁹ Uo. lap 27.

¹⁹⁰ Uo. lap 30.

III. FEJEZET

AZ ÖSSZEVONT MAKSZIM GORKIJ KOLHOZ MŰKÖDÉSE 1953-IG A KOLHOZGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK ALAPJÁN

1950. május 30-án változás következett be, Moszkvában a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága határozatot hozott a kiskolhozok összevonásáról és az ezzel kapcsolatos feladatokról. Kárpátalján 557 kolhozból 294 lett.¹⁹¹ A beregszászi járásban 1951 márciusára már csak 24 kolhoz maradt.¹⁹² A harmadik fejezet a halábori Makszim Gorkij és a badalói Bulganyin Kolhoz összevonásából alakult Makszim Gorkij Kolhoz működésével foglalkozik a kolhozgyűlési jegyzőkönyvek felhasználása alapján.

3.1 Az összevont Makszim Gorkij Kolhoz működése 1950-ben

Az utolsó Bulganyin Kolhoz néven vezetett jegyzőkönyv 1950. augusztus 26-án kelt, Badalóban. A jegyzőkönyv tanúsága szerint, ezen a kolhozgyűlésen a raktár ellenőrzésével foglalkoztak. Az 1950. szeptember 3-án megtartott gyűlést már a jegyzőkönyv a Makszim Gorkij Kolhoz gyűléseként jegyzi. A badalói kolhoz- és párttagokon kívül, halábori párttagok is jelen voltak. Valószínűleg ez lehetett az összevont kolhoz legelső gyűlése, erről tanúskodik az is, hogy a jegyzőkönyv száma № 1-ként szerepel.¹⁹³

Szeptember 3-án zajlott le az ellenőrző bizottság elnökének a megválasztása, aki Veinberger Dezső lett. Az ellenőrző bizottság további tagjai Balogh Bernát, Jakab Béla és Ferenczi Béla lettek.¹⁹⁴ Határozatot hoztak arról, hogy a halábori könyvelőnek 24 órán belül át kell adnia a könyvviteli elszámolást. Javaslat érkezett arról is, hogy kolhozelnök helyettessé Haláborról válasszanak valakit, tekintettel arra, hogy az elnök Badalóból fog kikerülni, a jelenlévők a halábori Orosz Istvánt javasolták, akit el is fogadtak.¹⁹⁵ A soron következő gyűlést szeptember 8-án tartották meg. Az összevont kolhoz elnöke Petrusz Illés lett, a könyvelője továbbra is Dobronyi József maradt. A kolhoz raktárnoka Szilágyi Béla, a leltározó bizottság tagjai pedig File András és Kosztyu József lettek.¹⁹⁶ A párt határozata szerint az őszi vetést szeptember 20-ig be kellett fejezni, ezen a gyűlésen a Makszim Gorkij Kolhoz vezetése elfogadta, hogy az őszi vetést ők határidő előtt

¹⁹¹ FEDINEC–VEHES 2010: 279.

¹⁹² CSANÁDI 2004: 208.

¹⁹³ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 31.

¹⁹⁴ Uo. lap 32.

¹⁹⁵ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 33-34.

¹⁹⁶ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 35.

elvégzik.¹⁹⁷ Másnap pedig a kolhoz pincéjében található 30 liter bor eladásáról hoztak határozatot.¹⁹⁸

1950. szeptember 12-én, a kommunista párt határozata szerint a vezetőség kizárta a Makszim Gorkij Kolhozból azokat a tagokat, akiket kulákoknak ítélték. Ők a következők voltak: Bakó István, Veres Béni és felesége Veres Zsuzsanna, Nagy Béni és felesége Nagy Ida, Nagy Gyula és felesége Nagy Ilona, Nagy Lajos és felesége Nagy Róza, Nagy Gusztáv és felesége Nagy Erzsébet, Nagy Kálmán és felesége Nagy Erzsébet, Veres Dezső és felesége Veres Magdolna, Nagy Ernő és felesége Nagy Ágnes. Ezen a napon tehát 17 tagot zártak ki a kolhozból.¹⁹⁹ 1951 márciusában pedig azért zártak ki egy női kolhoztagot, mert egy kulákhhoz ment feleségül.²⁰⁰

Ezek a kizárások igazságtalanok voltak, mert azokat a gazdákat vádolták meg kuláksággal, akik módosabbak voltak, vagy volt egy jól működő háztáji gazdaságuk és vagyonukat a kolhoz ezután el tudta kobozni.

Szeptember folyamán állandó ellenőrzéseket tartottak a mezőkön, földterületeken, ahol több tagot is a kolhozvagyontulajdonításán értek. A büntettekre az ellenőrző bizottság a legszigorúbb eljárás foganatosítását kérte.²⁰¹ Sárközi Gyula és Bíró Pál mezőőröket felelősségre is vonták, 8 mázsa kukorica eltulajdonítása miatt. Szeptember 17-én az ellenőrző bizottság tagjai a halábori raktárban tartottak ellenőrzést. Másnap pedig több halábori lakost is meghívtak a Makszim Gorkij Kolhoz gyűlésére. Közülük négy fő felajánlotta tulajdonukban lévő aborájukat²⁰² a kolhoznak, díjmentesen.²⁰³ Valószínűleg ez a felajánlás sem volt olyan nagyvonalú és önkéntes, mint ahogyan a jegyzőkönyvben ezt leírták.

Nyíri János halábori lakost az építészeti brigád vezetőjének választották meg.²⁰⁴ Mivel az építkezés nagyon fontos volt a kolhoz számára, meg is emelték az építészeti brigád létszámát 60 főre, Badalóból 35, Haláborról pedig 25 fő vett részt a brigád munkájában.²⁰⁵ Szeptember 27-én a Makszim Gorkij Kolhoz badalói borospincéjében tartottak ellenőrzést, az ellenőrzés során kiderült, hogy a Haláborról áthozott 52 liter bor megromlott, 112 litert pedig kimértek elárusításra. Október folyamán még hétszer került sor a bor eladására a kolhoz pincéjéből, összesen 500 liter.²⁰⁶ December folyamán a raktárkészletet mérték fel a tavaszi vetéshez.²⁰⁷

¹⁹⁷ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 33.

¹⁹⁸ Uo. lap 34.

¹⁹⁹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 35.

²⁰⁰ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 18. lap 14.

²⁰¹ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 36.

²⁰² Abora – széna tárolására szolgáló építmény. Magyar Néprajzi Lexikon. I. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. 22.

²⁰³ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 40.

²⁰⁴ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 45. lap 38.

²⁰⁵ Uo. lap 44.

²⁰⁶ KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 33. lap 42-43.

²⁰⁷ Uo. lap 54.

Az 1951-es évre a következő mezőgazdasági növények vetését dolgozták ki a kolhoz számára: tavaszi búza vetése 10 hektáron, őszi búza 150 hektáron, zab 60 hektáron, árpa 10 hektáron, kukorica 145 hektáron, hajdina 1 hektáron, csusziz 10 hektáron, köles 5 hektáron, takarmányrépa 20 hektáron, dohány 20 hektáron és burgonya vetése 60 hektáron. A zöldségfélék közül 6 hektár káposzta, 2 hektár uborka, 3 hektár paradicsom, 2 hektár hagyma, 1 hektár sárgarépa vetését írták elő. Az állatoknak szolgáló takarmánynövények, mint a lucerna és lóhere vetését 63 hektárban határozták meg.²⁰⁸ Az állatállomány pedig a következőképpen alakult 1950 végén: 173 ló, 318 szarvasmarha, 189 sertés, 130 juh, 399 kecske, 362 baromfi. A sertések takarmányozására alkalmazták a csuszizt és a cirokot is, a korpa és a köles mellett.²⁰⁹ A Makszim Gorkij Kolhoz 1950 végén rendelkezett: 120 ekével, 5 kultivátorral, 80 boronával, 125 szekérrel, 70 szánnal, 3 cséplőgéppel, 2 kaszálógéppel, 3 lógereblyével, 4 gabonarostálóval, 1 aratógéppel, 10 permetezőgéppel, 100 kukoricaültetővel. A kolhoztagoknak egy munkanapra a következő juttatások jártak 1950-ben: 2,78 kg búza, 1,11 kg rozs, 1,5 kg kukorica, 2 kg burgonya, 0,032 kg köles, 0,078 kg csusziz, 0,4 kg napraforgó, 2 kg szalma és pelyva. Fizetésüket tehát munkanapokban mérték, de azt csak az év végén kaphatták kézhez. Az általános információk a kolhozról c. ügyiratból kiderül, hogy a beregszászi MTSZ-nek volt alárendelve a kolhoz, Halábor és Badaló községeket egyesítette a Makszim Gorkij Kolhozba és összesen 1437 hektár földdel rendelkezett.²¹⁰ Az év végén egy értékelő gyűlést tartottak, amelyben Petrusz Illés, a kolhoz elnöke elmondta, hogy az 1951-es évben igyekezniük kell kijavítani azokat a hibákat, amelyeket ebben az évben ejtettek és minden munkálatot idejében kell végrehajtani.²¹¹

1950 augusztusában tehát a halábori és badalói kolhozokat összevonták. A kolhoz elnöke Badalóból, míg a helyettes elnök Haláborról került ki. A kolhoz működésének már a második hónapjában megtörtént a kulákok kizárása. Lezajlottak a felmérések és ellenőrzések a mezőgazdasági eszközöket és a kolhoz állatállományát illetően. Kézhez kapták az 1951-es vetési tervet is, így indulhattak neki a kolhoz működésének következő évéhez.

3.2 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1951-ben

Az 1951-es évben az összevont Makszim Gorkij Kolhoz megkötötte az első szocialista versenyszerződést, ami már nem a kolhozon belüli csoportok között zajlott, hanem a csomai Kujbisev Kolhozzal. Az év folyamán megpróbálták a termőföld minőségét feljavítani, hogy eleget tudjanak tenni a szerződésben megfogalmazott kötelezettségeknek. Az éves termelési terv teljesítése érdekében szerződést kötöttek a beregszászi GTÁ-val. 1951-ben a kolhoz 1762 taggal

²⁰⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 10. lap 1.

²⁰⁹ Uo. lap 8.

²¹⁰ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 11. lap 2-3.

²¹¹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 17. lap 35.

rendelkezett. Hat brigádja volt: két mezőgazdasági, egy takarmányozási, egy zöldséges, egy kertészeti és egy építészeti.²¹²

1951. január 5-én a nagymuzsalyi borospincében tartott ellenőrzést a vezetőség, ahol a kolhoz borát tárolták. 174 liter, a kolhoz tulajdonában lévő bort írtak össze, amiből 165 liter jó minőségű, 9 liter pedig seprő volt.²¹³ Ugyanezen a napon a Makszim Gorkij Kolhoz halábori részlegén lévő terményraktárban is ellenőrzést tartottak, aminek során feljegyeztek 120 mázsa 45 kg megtisztított búzát és 6 mázsa 40 kg konkolyt. Január 12-én a halábori baromfifarmon tartottak mustrát, ahol 296 darab szárnyast jegyeztek fel, amiből 140 darab tyúk volt. Haláborról nagyon sok mindent szállítottak át a badalói raktárakba január folyamán, minden szerszámról és használati tárgyról, ami átkerült, jegyzőkönyv készült: vetőgép, lópatkók, vasvillák, lapátok, de még szappan is szerepelt a listán. A halábori dohánytermelők részére még a melegágyakat is Badalóban akarták felállítani, emiatt tiltakozásba kezdtek a haláboriak, mert nekik fél nap kieséssel járt volna, ha a palántákért egy másik községbe kell elmenni, az ültetés előtt. Amellett is felemelték szavukat, hogy ez egyáltalán nem a hatékonyságot szolgálja, csak a badalói lakosok haláboriak iránt érzett ellenszenvét tükrözi. 1951 januárja az ellenőrzésekkel telt el, a vezetőség nagyon sok hibát talált, amiért a raktárosokat, állatgondozókat tették felelőssé. A jegyzőkönyvben leírtak alapján az emberek, mivel a kolhoz tulajdonában álltak az állatok is, a szerszámok is, nem érezték felelősséget ezek iránt, szekereket, aratógépeket hagytak tönkremenni, vagy állatok hullottak el gondatlanságuk miatt.²¹⁴ A kolhoz a kovácműhely mellett egy bognárműhellyel²¹⁵ is rendelkezett, amiben viszont csak egy munkás dolgozott és nem tudta egyedül ellátni a kolhoz szükségleteit.²¹⁶ A február 5-ei gyűlésen a nötlenségi adó mielőbbi befizetéséről határoztak, a határidő február 9-e volt. Valamint megtörtént a szerződés megkötése a GTÁ-val, mert a traktorok használata nagyon fontos volt a termelés fokozásában. A traktoristáknak ugyanúgy fizették a munkanapot, ezen felül napi két étkezést és szállást kellett biztosítaniuk részükre, a traktorok mellé pedig őrt állítani. Hegyi Titusz, a kolhoz agronómusa pedig ezen a közgyűlésen jóváhagyta a csoportvezetők kinevezését, valamint elfogadták az 1951-es évre vonatkozó vetési tervet.²¹⁷ A mezőgazdasági szerszámok közül a kolhoz a következőkkel rendelkezett 1951-ben: 147 ló eke, 3 kultivátor, 6 vasborona, 73 egyéb fajta borona, 7 sorozó kultivátor, 16 vetőgép, 102 kukoricaültető, 5 lógereblye, 1 kaszálógép, 1 aratógép, 3 cséplőgép, 4 gabonarostáló, 10 permetezőgép, 4 szalmabálozó, 2 szeparátor, 92 szekér, 55 szán,

²¹² KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 15. lap 2-3.

²¹³ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 1.

²¹⁴ Uo. lap. 9.

²¹⁵ Bognár – szekerek, kocsik, szánok fa alkatrészeit készítő kisiparos. Magyar Néprajzi Lexikon. III. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 154.

²¹⁶ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 11.

²¹⁷ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 17. lap 6.

72 hám, 9 mérleg (mázsa). Traktorral még mindig nem rendelkezett a kolhoz.²¹⁸ Vásároltak három kerékpárt is, az elsőt az építkezési brigád vezetőjének adták át, a másodikat a pártszervezet titkárának, a harmadikat a hegyi brigadérosnak.²¹⁹

A Makszim Gorkij Kolhoz teljesítve a párt és a minisztérium rendeletét, szocialista versenyszerződést kötött a magas termelés eléréseért az 1951-es évben. A kolhoz emelt szintű termelést vállalt az összes mezőgazdasági kultúrából. Szocialista versenyre hívta ki a csomai Kujbisev Kolhozot. A szerződésben megfogadták, hogy a mezőgazdasági munkálatokat a szovjet agrotechnika felhasználásával fogják elvégezni, minden kultúrát idejében fognak betakarítani, valamint biztosították, hogy az 1951-es évben a következő terméshozamot fogják elérni:

- „ 1. Őszi búza 20 mázsa, 405 hektáron.
2. Őszi rozs 22 mázsa, 85 hektáron.
3. Őszi árpa 25 mázsa, 15 hektáron.
4. Tavaszi búza 18 mázsa, 10 hektáron.
5. Tavaszi árpa 20 mázsa, 10 hektáron.
6. Zab 22 mázsa, 60 hektáron.
7. Kukorica 120 mázsa, 145 hektáron.
8. Burgonya 260 mázsa, 60 hektáron.
9. Csumiz 35 mázsa, 10 hektáron.
10. Dohány 22 mázsa, 20 hektáron.
11. Napraforgó 25 mázsa, 25 hektáron.
12. Káposzta 600 mázsa, 10 hektáron.
13. Paradicsom 350 mázsa, 2 hektáron.
14. Hagyma 100 mázsa, 2 hektáron.
15. Uborka 400 mázsa, 2 hektáron.
16. Dinnye 400 mázsa, 1 hektáron.
17. Takarmányrépa 400 mázsa, 20 hektáron.
18. Szőlő 60 mázsa, 36 hektáron.

A betakarítási munkálatok elvégzését pedig a következő határidőre ígérték a szerződésben:

1. Korai kalászosok betakarítását 6 nap alatt elvégezni.
2. Tengeri betakarítását 8 nap alatt elvégezni.
3. Burgonya betakarítását 14 nap alatt elvégezni.
4. Napraforgó betakarítását 4 nap alatt elvégezni.
5. Szemes termények cséplését 15 nap alatt elvégezni.

²¹⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 17. lap 13.

²¹⁹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 23. lap 2.

6. Takarmányrépa betakarítását 8 nap alatt elvégezni.
7. Szüretelést 20 nap alatt elvégezni.
8. Őszi mélyszántást 20 nap alatt elvégezni.
9. Szőlő fedését 20 nap alatt elvégezni.”

„Az itt felsorolt betakarítási munkálatokat magveszteség és késedelem nélkül végezzük el. Továbbá magas életszínvonalra emeljük jószág állományunkat, ennek érdekében megteszünk minden intézkedést, hogy bőségesen ellássuk jószágainkat zöldtakarmánnyal, siló takarmánnyal és különféle abrak takarmányokkal.

Szocialista versenyre hívjuk ki a Kujbisev Kolhoz kolhozistáit, hogy mi a Makszim Gorkij kolhozistái minden egyes egészséges tehénből 2500 liter tejet fejünk ki.”²²⁰ – hangzik a szerződésben.

A leírt kötelezettségek megvalósítása érdekében mindkét kolhoz részéről egy-egy bizottság alakult, hogy a szerződést megkösse és aláírja. A szerződés a következő sorokkal zárul: „A versenyszerződés a kolhoz közgyűlésén kötetett meg, mely alkalommal forró szeretetünket nyilvánítják ki és küldik szívélyes üdvözetüket a hatalmas Szovjetunió nagy vezérének Sztálin Joszif Visszárionovics elvtársnak!!!” A szerződés 1951. március 15-én kötötték meg.²²¹ Minden ilyen hivatalos szerződés szövegében felmagasztalták Sztálint, a személyi kultusz jegyében.

Március folyamán a kolhoz bölcsődéjéről készült leltár. Ekkor Svartz Róza került a vezetőnöi tisztségbe.²²² Határozatot hoztak az állami húsbeszolgáltatás végrehajtásáról is.²²³ 1951 áprilisában pedig megkezdődtek a mezőgazdasági munkák a földeken. A termőföld ligalérozását 70 cm mélységben végezték el.²²⁴ Ezzel a kézi ligalérozással (rigolórozás) próbálták meg a talajt termővé tenni. A földet 50–70 cm mélységben forgatták át.²²⁵ A Csekei Szegben²²⁶ pedig szőlőültetési munkálatokat kezdtek meg. A kukoricaföldet a beregszászi traktorállomásról érkezett traktorral szántották fel, a traktor után két lovas fogat boronált és négy lovas fogat hengerelt. Két lovas fogat pedig a sorolást készítette, a vetés pedig kézi vetőgépekkel történt. A burgonyavetést tizenkét fogat segítségével bonyolították le.²²⁷

Az őszi vetést leellenőrzésekor kiderült, hogy az őszi búza, több mint egy hektárnyi területen kipusztult, a vést rovarok okozták. A Makszim Gorkij Kolhoz azonnal értesítette a biztosító intézetet, hogy jöjjenek ki a helyszínre és becsüljék fel a kárt. Ha a kolhoz ezt az értesítést

²²⁰ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 14. lap 1.

²²¹ Uo. lap 2.

²²² KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 22.

²²³ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 23. lap 4.

²²⁴ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 39.

²²⁵ KÍNDÁ István: Kontrasztok. MTA Erdély Öröksége Alapítvány, Kolozsvár, 2017. 238.

²²⁶ Csekei Szeg – földterület népi megnevezése. „Mellyet még az régi atyáink is birtanak”. Bereg, Ugocsa és Közép-Szolnok református egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1808/1809. Főszerkesztő: SZABADI ISTVÁN. Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Debrecen, 2001. 161.

²²⁷ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 39.

nem küldte volna ki, akkor a felelősség a vezetőséget terhelte volna, ezért azonnal cselekedtek.²²⁸ A szarvasmarha farm ellenőrzésekor mérték fel a napi tej mennyiségét, 45 fejős tehén volt a farmon (334 szarvasmarhából), amelyekből naponta 272 liter tejet fejtek ki.²²⁹ Majd a halábori sertésfarmon is ellenőrzést végeztek, ez a farm 105 darab sertéssel rendelkezett. Ebből 12 koca, 23 malac, 1 kan és 69 darab növendék sertés. A növendék sertések súlya lemérve összesen 17 mázsa és 12 kilogramm volt. Ezek a sertések nem voltak leltári számmal ellátva ezért a vezetőség elrendelte ennek a kiigazítását, valamint az ólak javítási munkálatainak megkezdését.²³⁰

Az aratás kezdetét június 22-ére írták ki, Hegyi Titusz a kolhoz agronómusa tartotta az aratási előkészületekről szóló tájékoztatót, amelyben elmondta, hogy az aratási munkálatokat hat nap alatt kell végrehajtani, központi utasítás szerint. Három brigádot és a hozzájuk tartozó csoportokat osztották be a munkák elvégzésére. A cséplőgépet leellenőrizték, majd felállították a szérűre.²³¹ Októberben az őszi vetés munkálatainak kezdtek neki, őszi búzát 477 hektáron, őszi rozst 55 hektáron, őszi árpát 34 hektáron, takarmányrozst 15 hektáron vetettek.²³²

1951. november 10-én a megszokottól eltérően nem Badalóban, hanem Haláboron tartották meg a közgyűlést, amin 675 kolhozista volt jelen. Meghívott tagokként jelen voltak Weisz elvtárs, a Járási Mezőgazdasági Ügyosztály vezetője, valamint Fábián elvtárs, a GTÁ Politikai Ügyosztályának vezetője. A gyűlésen a Makszim Gorkij állami okmányt kapott a föld örökös és ingyenes használatáról. Weisz elvtárs az okmány ünnepélyes átadása után a következő szavakat intézte a jelenlévőkhöz: „Sztálin nevében építik a Szovjetunió dolgozói országunkban a kommunizmus teljes győzelmét, amely már nincs messze. Hazánkban a kommunizmus építkezései a béke építkezései. Dolgozóink újabb és újabb munkasikerekkel építik országunkban a kommunizmust, mely a világbéke megszilárdítását jelenti, a kommunista párt és Sztálin elvtárs személyes vezetésével. Ezt bizonyítják azok a sikerek, amely sikerekkel mi, a Szovjetunió dolgozói fogadtuk a nagy októberi szocialista forradalom 34. évfordulóját. Békepolitikánkat jellemzi az, hogy mennyire javult a Szovjetunió dolgozóinak életszínvonala. Ezzel szemben az imperialista államok nem építeni, hanem rombolni akarnak, háborúra törekszenek. De a világ dolgozói nem akarnak háborút. Ezt bizonyítja az a több mint 500 millió aláírás a békeíveken, melyeknek aláírói tiltakoznak a háború ellen. Ma este egy öröm éri a Gorkij Kolhoz tagjait. A Járási Végrehajtó Bizottság engem küldött ki azzal, hogy átadjam azt a történelmi okmányt, amely szerint az állam örökös és ingyenes használatra bocsátja a kolhozoknak a földterületet. Kérem a jelenlévőket, hogy államunknak és személyesen Sztálin elvtársnak ezen nagy ajándékát odaadó munkájukkal hálálják

²²⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 40.

²²⁹ Uo. lap 54.

²³⁰ Uo. lap 60.

²³¹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 23. lap 34-36.

²³² KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 16. lap 76.

meg, szeressék e földet.” Ezután átnyújtott az okmányt a kolhoz legidősebb kolhozistájának id. File Andrásnak.²³³ A kolhoztagok közül is többen felszólaltak, Veres Emma csoportvezető a következőket mondta: „Ma egy felejthetetlen gyűlésen vagyunk. A föld a miénk lett. Régen a kulákoknak dolgoztunk, de ma már a szocialista társadalomban mindenki a közért dolgozik. Mindezt nagy vezérünknek Sztálin elvtársnak köszönhetjük.” Karmacsi Bertalan pedig ezeket a szavakat mondta: „Régen éhbérért dolgoztunk a kulákoknak, teljesen ki voltunk szolgáltatva nekik. Ma már nem kell a kulákoknak dolgoznunk, mert a dicső szovjet hadsereg felszabadított bennünket a kizsákmányolók igája alól.” Voltak, akik példaként a magyar és csehszlovák időszakot is felhozták, hogy milyen nagy volt a nyomorúság, most pedig mindenkinek biztosítva van a munka és a jó megélhetés. Fábíán elvtársnak, a GTÁ Politikai Ügyosztály vezetőjének felszólalása a következőképpen hangzott: „A sztálini alkotmány teljesen megszüntette az embernek ember általi kizsákmányolását. Ezért a földért, amelyet ma ingyenes és örökös használatra kaptak meg a Gorkij Kolhoz dolgozói, sok vér folyt. De a kiontott drága munkásvér nem folyt hiába, mert az a föld, amelyért harcoltak átment, az azt megmunkálók tulajdonába örökös használatra és mi vagyunk e földön termelt javak tulajdonosai, nem pedig a kizsákmányolók. Mindezt a mi bölcs és szeretett vezérünknek, Sztálin elvtársnak köszönhetjük”. A gyűlést Kálló Imre a Makszim Gorkij Kolhoz elnökhelyettese zárta le, beszédében háláját és köszönetét fejezte ki a párt és Sztálin elvtárs gondoskodásáért. Kérte a kolhoztagokat, hogy lelkiismeretes munkájukkal hálálják meg ezt neki.²³⁴

Ezen a gyűlésen is megnyilvánult, hogy Sztálinról és a pártról csak jókat lehetett mondani, az emberek pedig azt mondták, amit az elvtársak hallani akartak, még ha nem is ezt gondolták igaznak.

A kolhoz könyvelőségében az 1951-es évben az előírások szerint három személyt kellett alkalmazni, ezért Dobronyi József főkönyvelő mellé megválasztották helyettes könyvelőnek Hadházi Mihályt, a pénztáros pedig Papp Margit lett.²³⁵ A Beregszászi Járási Végrehajtó Bizottság utasításának értelmében kötelező volt egy sportvezető kijelölése. A beregszászi Kolhoznik futball csapat tagjait a vezetőség köteles volt elhelyezni saját kolhozában, akik majd ezt a sportvezető pozíciót töltötték be és feladatuk volt a sportági tevékenység fejlesztése a kolhozokban. A Makszim Gorkij Kolhoz vezetősége ezt a rendeletet jóvá is hagyta és kinevezték a sportvezetőt. A fizetése nem lehetett több 600 rubelnél, a megkötött szerződés értelmében.²³⁶ Az év végén a takarmányozási kérdésekkel foglalkoztak a gyűléseken. Megállapították az állatok téli takarmányának napi normáját.²³⁷

²³³ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 17. lap 29-30.

²³⁴ Uo. lap 31-32.

²³⁵ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 23. lap 6.

²³⁶ Uo. lap 26.

²³⁷ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 24. lap 4.

1951-ben valósult meg a két község Halábor és Badaló gazdaságának összehangolása a kolhoz keretein belül. Haláborról szinte mindent elszállítottak, amit csak lehetett, csak a raktárak, állatfarmok működtek tovább helyben. Konfliktusok is adódtak emiatt a két község lakosai között, mert a haláboriak kifogásolták, hogy szinte mindenért a szomszéd faluba kellett elgyalogolniuk. A kolhozgyűléseket is rendszerint Badalóban tartották meg. Ez az év eseménydús volt a kolhoz számára, szocialista versenyszerződéseket kötöttek, politikai ügyosztályok vezetői látogattak el a kolhozba.

3.3 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1952-ben

Az 1952-es évet ellenőrzésekkel kezdték, a földeken, a farmokon, a raktárakban összeírásokat végeztek. Márciusban szocialista kötelezettségvállalási szerződéseket kötöttek ismét, de most a kolhozon belül, a brigádok és a csoportok kötötték meg egymással. A sertésfarm ebben az évben nagyon jól működött, az eladásokból a kolhoz költségeit tudták finanszírozni. Az állatok eladásán kívül a betakarított növények egy részét is értékesítették.

Az 1952-es termelési terv a következőképpen határozta meg az évi vetést: tavaszi búza 8 hektár, zab 52 hektár, köles 5 hektár, kukorica 188 hektár, hajdina 2 hektár, napraforgó 25 hektár, dohány 25 hektár, burgonya 70 hektár, káposzta 64 hektár, uborka 2 hektár, paradicsom 2 hektár, hagyma 2 hektár területen. Különböző zöldségfélét 3 hektár területen, őszi árpát 40 hektár, őszi rozst 54 hektár, őszi búzát 457 hektár, lóherét 18 hektár, lucernát pedig 18 hektár területen vetettek.²³⁸ Az állatállomány a következőképpen alakult: 186 ló, 383 szarvasmarha, 418 sertés, 259 juh és 366 baromfi.²³⁹

1952 januárját ismét ellenőrzésekkel kezdte a kolhoz. A halábori raktárban január 25-én tartották meg az ellenőrzést, Orosz Gyula halábori raktáros jelenlétében.²⁴⁰ A február 9-én tartott kolhozgyűlésen megtörtént a brigádok és csoportok kinevezett vezetőinek a megerősítése. Helyettes kolhozelnökké pedig egy nőt választottak meg, Bakó Irént.²⁴¹ Március folyamán az állatfarmokon tartottak ellenőrzéseket.²⁴² Májusban pedig a kolhozvagyion eltulajdonításai miatt tartottak mustrát a kolhoztagok otthonaiban.²⁴³ A vezetőség a könyvelőségen is ellenőrzést tett, ami során azt a következtetést vonták le, hogy a könyvelő nem fordít kellő figyelmet a kolhoz vagyonának megőrzésére. A szolymai fakitermelő cég 529 rubellel tartozott a Makszim Gorkij Kolhoznak már 1950 ősze óta, de az összeg még mindig nem volt behajtva.²⁴⁴

²³⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 36. lap 2.

²³⁹ Uo. lap 6.

²⁴⁰ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 47. lap 1.

²⁴¹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 52. lap 3.

²⁴² KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 47. lap 6-10.

²⁴³ Uo. lap. 21.

²⁴⁴ Uo. lap 24.

Az 1952. április 1-én megrendezett gyűlésen egy kolhozüzlet megnyitására hoztak határozatot Beregszászban. Erre a kolhoz jövedelmének fokozása miatt volt szükség, mivel itt a kolhoz összes termékét értékesíteni tudták és a termékek a kellő időben piacra kerülhettek. A vezetőség a kolhoz elnökét Petrusz Illést bízta meg azzal, hogy kössön szerződést egy üzlethelyiség kibérléséről, 50-60 rubel havi bérleti díj ellenében.²⁴⁵ 1952 júliusában a halábori szérűn folyó cséplési munkálatokat tekintették meg, a vezetőség szerint a munka nem volt megfelelően megszervezve.²⁴⁶ A szűk költségvetés miatt a kolhoz kénytelen volt eladni állatokat is, egy 115 kilogrammos hízó sertésért például 2070 rubel folyt be a kolhoz pénztárába.²⁴⁷ Szükséges volt eladni 30 mázsa búzát és 40 mázsa rozst is, hogy a kolhoztagoknak járó fizetéseket fedezni tudják. A búzát mázsánként 470 rubelért, a rozst mázsánként 300 rubelért kínálták eladásra.²⁴⁸ A nagyberegi Lenin kolhozban április folyamán adott el a Makszim Gorkij Kolhoz három darab mént és öt darab bikát, élősúlyban kilogrammonként 6 rubelért. Valamint eladásra került még 320 mázsa burgonya is a kolhoz raktárából, mivel az előző évben bő volt a termés és megfelelő mennyiségű vetőburgonya is rendelkezésre állt.²⁴⁹ A farmon dolgozók munkanapjainak megállításában a vezetőség az SZSZKSZ 1948. április 19-én kiadott 1259. számú rendeletére hivatkozva számította ki a munkanapokat.²⁵⁰

1952 márciusában megkezdődött a szocialista kötelezettségvállalási szerződések megkötése a kolhozban. A szerződés szövege így szólt: „Bekapcsolódva az egész nép szocialista versenyébe az 1952. év magas haszonállat tenyésztés elérése és a közösségi haszonállat tenyésztés három éves fejlesztési tervének teljesítéséért szilárd szavamat adom az egész szovjet népnek és szeretett Sztálin elvtársunknak, hogy minden erőmet latba vetem annak érdekében, hogy a haladó szovjet tudomány segítségével...”. A szerződés további részében mindenki a saját maga által vállalt kötelezettségeket írta le. Ezek a szerződések már nemcsak csoportok vagy brigádok között kötettek meg, hanem egyes személyek között, de a kolhozon belül. Kötöttek egymás között szerződést tehéngondozók, ilyen volt Kovács Julianna kötelezettségvállalása, amiben ő a tehénállomány növelését vállalta, 8 tehén után 8 növendék borjút. Fejős tehenenként 2 800 liter tejhozamot ígért. Majd a szerződés így zárult: „Kötelezem magam, hogy pontosan megteszek minden intézkedést, amelyet az agrotechnikai tudomány előír”. A szerződés végén pedig megnevezte, hogy melyik tehéngondozót hívja ki a szocialista versenyre.²⁵¹ Ezek a szerződések is tipikus szocialista túlzások voltak, olyanokat ígértek benne, amit szinte lehetetlen volt teljesíteni. Hat ilyen szerződés született a

²⁴⁵ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 52. lap 10.

²⁴⁶ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 47. lap 38.

²⁴⁷ Uo. lap 44.

²⁴⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 52. lap 6.

²⁴⁹ Uo. lap 12 - 13.

²⁵⁰ Uo. lap 6.

²⁵¹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 37. lap 1.

tehéngondozók között az állatállomány bővítése céljából.²⁵² Megmaradtak a brigádok között kötött szerződések is, ilyen volt a 3. számú brigád 1. csoportjának szerződése, mely a következőképpen szólt: „Mi a 3. számú brigád 1. csoportjának tagjai bekapcsolódva az 1952. évi bő termés eléréseért folytatott szocialista versenybe, szavunkat adjuk, hogy minden tudásunk és szorgalmunk latba vetésével és a szovjet agrotechnika vívmányainak segítségével ebben az évben kitermelünk hektáronként: répát 6 hektáros területen 450 mázsát, lóherét 6 hektáros területen 2,50 mázsát, lucernát 6 hektáros területen 1,50 mázsát. Kötelezzük magunkat arra, hogy a brigádra, csoportra vonatkozó összes agrotechnikai utasítást betartjuk és ezen kívül, a bő termés elérése érdekében még a következő intézkedéseket fogjuk megtenni: trágyázás, négyszeri gyomlálás. Ezeknek a kötelezettségeknek a megvalósítása céljából versenyre hívjuk ki a 3. brigád 20. számú csoportját. A csoport megbízásából Bíró András, 1952. március 19.”²⁵³ A brigádok és csoportok között összesen 48 ilyen szocialista versenyszerződés született meg 1952 márciusában.²⁵⁴

1952 májusában a kolhozban rüh kórt diagnosztizáltak, ami miatt a lóállomány egy része elhullott.²⁵⁵ Júniusban a traktoristáknak kiadott élelem pénzértékének a megállapítása történt meg, ugyanis ebben az évben is szerződést kötöttek a GTÁ-val, s a kolhoz vállalta, hogy a traktoristákat élelemmel és szállással látja el. Az állami húsbeszolgáltatást az 1952-es évre vonatkozólag ugyancsak júniusra sikerült teljesítenie a kolhoznak. A sertésfarm olyan jól működött, hogy hizókat tudtak eladni költségeik fedezésére.²⁵⁶ 1952. július 28-án Petrusz Illés kolhozelnök a gyűlésen ismertette a tagokkal, hogy a kolhoz rendeletet kapott, miszerint Sztalinóba (ma Donyeck) kell munkásokat küldeni a kolhozból az aratáshoz. A kolhoz harminckét tagot szólított fel a munkára, de azok megtagadták a munkasegítséget. Emiatt a kolhoz vezetősége olyan határozatot hozott, hogy július 29, déli 12 óráig van lehetőségük ezen személyeknek meggondolni magukat és önként jelentkezni a munkára, különben a kolhozban minden munkatevékenységtől eltiltják őket.²⁵⁷

1952 szeptemberében a kolhoz kapott egy gázgenerátoros autót, de nem volt a vezetésére alkalmas kolhoztag, ezért Erdélyi Istvánt kérték fel autóvezetőnek, aki a Május 1. Kolhoz mechanikusaként dolgozott. Erdélyi István el is fogadta a kolhoz ajánlatát. A fizetését havi 799 rubelben határozták meg, de a megállapított összegért köteles volt vasárnap is dolgozni. Szeptemberben egy nyúlfarm is alakult a kolhozban, melynek vezetője Tar Sára lett, helyettese pedig Bródi Mária.²⁵⁸ Október-november folyamán az állatállomány gondozását illetőleg tartottak

²⁵² KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 37. lap 1-6.

²⁵³ Uo. lap 8.

²⁵⁴ Uo. lap 7 - 48.

²⁵⁵ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 52. lap 14.

²⁵⁶ Uo. lap 22.

²⁵⁷ Uo. lap 24.

²⁵⁸ Uo. lap 33.

ellenőrzéseket a Makszim Gorkij Kolhoz vezetőségének tagjai.²⁵⁹ 1952 decemberében pedig az állatok takarmányozásával kapcsolatos ügyekről döntöttek.²⁶⁰

A kolhoz 1952 folyamán több szocialista versenyszerződést is megkötött, de ezek gyakran nem tükrözték a valóságot, olyan mutatókat ígértek, amiket nem lehetett teljesíteni. Az állatfarmokra nagyobb figyelem került és a sertésfarm is jövedelmezően működött az év folyamán. Az állandó ellenőrzések, amik során még a kolhoztagok otthonait is átkutatták mutatja, hogy a tagok hozzáállása továbbra sem változott, amit csak tudtak hazavittek a kolhozból.

3.4 A Makszim Gorkij Kolhoz működése 1953-ban

1953-ban a kolhoznak többször is előleget kellett kiadnia a kolhoztagoknak, amit terményben szolgáltatott ki. Ebben az évben ismét a csomai Kujbisev Kolhossal kötötték meg a szocialista versenyszerződést. A kolhozelnöki tisztségben is változás történt az év folyamán. A kolhoz működése 1953-ban elmaradt az 1952-ben elért teljesítményektől.

Az 1953-as termelési terv a következőképpen határozta meg az évi vetést: tavaszi búza vetése 8 hektár területen, zab 52 hektáron, köles 5 hektáron, kukorica 188 hektáron, hajdina 2 hektáron, bab félék 2 hektáron, napraforgó 25 hektáron, burgonya 70 hektáron, dohány 25 hektáron, káposzta 6,4 hektáron, uborka 2 hektáron, paradicsom 2 hektáron, hagyma 2 hektáron vetettek. Zöldségfélék vetése 3 hektáron, cirok 10 hektáron, siló takarmánynövények 18 hektáron, takarmányrépa 16 hektáron és rozs vetése 9 hektár területen volt megszabva. Az őszi kultúrák terén a terv a következőképpen írta elő a vetést: őszi búza vetése 457 hektáron, őszi zab 54 hektáron, őszi árpa 40 hektáron, lóhere 18 hektáron és lucerna vetése 18 hektáron.²⁶¹ Az állatállomány 1953-ban a következőképpen alakult: 186 ló, 383 szarvasmarha, 418 sertés, 259 juh, 531 baromfi.²⁶² Munkaeszközök terén a következőkkel rendelkezett a Makszim Gorkij Kolhoz 1953-ban: 73 eke, 15 kultivátor, 12 vetőgép, 5 szalmaaprító, 5 lógereblye, 20 burgonyabetakarító, 1 kaszálógép, 1 répavágó, 107 kukoricaültető, 59 borona, 1 kukoricaaprító, 45 iga, 104 hám, 94 szekér. A munkanap járandóság 1953-ban a következőképpen lett kiszámítva: 1,97 kg búza, 0,16 kg rozs, 0,64 kg kukorica, 1,25 kg burgonya, 0,10 kg napraforgó, 0,9 liter tej.²⁶³

Az 1953. február 8-án tartott kolhozgyűlésen szokásosan jóváhagyták az elnök személyét és a vezetőség kinevezését. A kolhozelnök Petrusz Illés helyett Bicskó Sándor lett, helyettes elnöknek pedig Orosz Istvánt választották meg. A könyvelő Goldberger András lett. Az 1. számú brigád vezetőjévé File Tamást, a 2. számú brigád vezetőjévé Jakab Eleket, a 3. számú brigád

²⁵⁹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 47. lap 79.

²⁶⁰ Uo. lap 88.

²⁶¹ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 63. lap 1.

²⁶² Uo. lap 5.

²⁶³ Uo. lap 7-8.

vezetőjévé Bíró Károlyt, a 4. számú kertész brigád vezetőjévé Bíró Lajost, az 5. számú szőlészeti brigád vezetőjévé Kocsis Dezsőt választották meg. Nyíri János maradt továbbra is az építkezési brigád vezetője, az útépítészeti brigádé pedig Kálló Imre lett. A farmvezetőket is kinevezték a gyűlésen. A tehénfarm vezetője Ferenczi Bertalan lett, a ló farmé Balogh András, a sertésfarmé Bodnár Ferenc, míg a baromfifarm vezetője Esze Jolán lett. A méhészetért Bíró Etel felelt. A raktárosok Kémedi Ernő és Orosz Gyula lettek. Kolhozfelcserre Erdélyi Endrét, pénztárossá File Kálmánt választották meg. Február 10-én a kolhozban meg is kezdték a tavaszi vetés tervének kidolgozását. Először a trágya kihordását kellett megszervezni a földekre, majd összeírták a vetőmagkészletet. Kálló Imrét bízták meg a mezőgazdasági gépek leellenőrzésével, hogy a munkálatok során már minden gördülékenyen haladjon. 1953-ra a kolhoz több építkezési feladatot is tervezett, fel szerettek volna építeni ebben az évben két dohánypajzát, négy istállót és egy baromfiólat, de nem volt elegendő építőanyag. A kolhoz vezetősége úgy rendelkezett, hogy február 25-ig Nyíri János építkezési brigádvezetőnek egy költségvetési tervet kell készítenie a szükséges anyagokról és ezt benyújtania.²⁶⁴ A február 20-ai gyűlésen Orosz István kolhozelnök helyettes felvetette, hogy a kolhoz kenyérnek való búzát a Zaporizzsjai területről vásároljon. A vezetőség végül úgy határozott, hogy egy kolhoztagot küldenek a területre, a búzavásárlás lebonyolítására. Egy teherautót is szeretettek volna vásárolni, de mivel nem volt erre fedezet, úgy döntöttek, hogy a Nagybaktai Kísérleti Állomással kötnek szerződést, ahová tejet fognak eladni és a befolyt összegből fogják a gépkocsit megvásárolni. A gépkocsi mellé egy sofőrt is fel kellett venniük, havi fizetését 799 rubelben állapították meg. 1949. március 29. és április 8. között zajlott le a Komszomol XI. Kongresszusa, ahol az ifjúság nevelésével és a gazdasági építőmunkába való aktív részvételével foglalkoztak.²⁶⁵ Ennek keretében, mivel a kolhozban a Komszomol tagok száma meghaladta a harmincat, ezért a kolhozelnök egy Komszomol csoport felállításáról döntött, mely a kertészeti brigádban kapott munkát és csoportvezetőjüknek Nyíri Irént nevezték ki. A Komszomol szervezetet a Szovjetunió Kommunista (Bolszevik) Pártja hozta létre, ez az ifjúsági szervezet a párt erősítést szolgáltatta.²⁶⁶

1953-ban is megtörtént a szocialista szerződések megkötése. A Makszim Gorkij Kolhoz ismét a csomai Kujbisev Kolhózzal kötött szocialista versenyszerződést. A kolhoz kötelezettséget vállalt, hogy kitermel:

1. 12 tonna búzát 20 hektáros területen
2. 20 tonna rozst 50 hektáros területen
3. 18 tonna dohányt 25 hektáros területen

²⁶⁴ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 79. lap 1-2.

²⁶⁵ BAKOS Károly, B. FÜLÖP Ágnes: A Szovjetunió hetven éve. Reflektor Kiadó, Budapest, 1987. 172.

²⁶⁶ PEREGI Géza: A Lenini Komszomol a szocialista haza védelmében // *Honvéd Katonai Folyóirat*, 5. Kötet. 5. Szám, Budapest, 1950. 29.

4. 80 tonna kukoricát 180 hektáros területen
5. 160 tonna burgonyát 70 hektáros területen
6. 20 tonna napraforgót 25 hektáros területen

Megfogadjuk, hogy a mezőgazdasági munkálatokat a szovjet agrotechnika felhasználásával fogjuk elvégezni, minden kultúrát idejében fogunk betakarítani” – hangzott a szerződésben.²⁶⁷

A sertésfarm 1953-ban is jövedelmezően működött, ezt bizonyítja, hogy már márciusban ismét eladásra került sor. Az állatok fedeztetése ügyében a csomai Kujbisev Kolhozal kötöttek szerződést, valamint a vári Szilpóval. Egy kanca fedeztetése után 50 rubelt fizettek.²⁶⁸ Március folyamán a kötelező állami húsbeszolgáltatást is teljesítette a Makszim Gorkij, valamint a kultúrház megépítésének a tervét is jóváhagyták a gyűlésen.²⁶⁹ Áprilisban, mivel a kolhozisták bérét nem tudta a kolhoz kifizetni, ezért burgonyaeladásra kényszerültek, 25 mázsa burgonyát adtak el. Májusban pedig 65 darab libát adtak el kilogrammonként 11 rubelért.²⁷⁰

A május 22-én tartott gyűlésen a volt kulákokat a vezetőség írásban szólította fel, hogy házaikat adják át a kolhoznak, a meghatározott határidőn belül, különben a kolhoz bírósági úton fogja érvényesíteni jogait.²⁷¹ Ezek az emberek, akiktől elvették házaikat az utcára kerültek, a rendszert nem érdekelte, hogy mi lesz a sorsuk. Nem volt elég, hogy először a kolhozból zárták ki őket, majd különböző szankciókkal sújtották, de még a fedelet is elvették a fejük felől.

A kolhoz júniusban megint ott tartott, hogy nem volt a dolgozóknak kenyere, ezért 120 mázsa búza előlegként való kiosztásáról hozott rendeletet a vezetőség. Júliusban döntöttek egy újabb dohányssimitó helyiség kialakításáról, valamint megtörténtek a szérús gazdák és dohányszárító vezetők kijelölése is Badalóban illetve Haláboron. A mész beszerzésére egy técsői járási kolhozal kötött szerződést a Makszim Gorkij Kolhoz 20 tonna meszet vásároltak, tonnánként 1500 rubelért. A július további részében kezdtek előkészülni az aratási folyamatra, leellenőrizték a cséplőgépeket majd felállították őket a szérún. Augusztusban meg is kezdődtek a cséplési munkálatok, egy-egy cséplőgép mellé 36 főt állítottak. A munka hajnali 3 órától este 8 óráig tartott, a cséplési munkaterv szerint. A dohánypajta építésének munkálatai lassan haladtak, s mivel az egyik legtöbb bevételt a kolhoznak a dohány eladása jelentette, ezért a vezetőség megsürgette az építési folyamatot, 25 darab sertést adtak el ennek érdekében.²⁷² Augusztus 23-án, az esedékes kolhozgyűlésen az őszi vetés került napirendi pontra. A vezetőség Bicskó Sándor kolhozelnököt bízta meg a vetési munkálatok megtervezésével. A vetést még abban a hónapban, 28-án kellett megkezdeni. Új

²⁶⁷ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 64. lap 1.

²⁶⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 79. lap 8.

²⁶⁹ Uo. lap 10.

²⁷⁰ Uo. lap 13.

²⁷¹ Uo. lap 19.

²⁷² Uo. lap 35-36.

agronómust vettek fel a kolhozba szeptember 1-én, Deák Máriát, akinek fizetését havi 550 rubelben állapították meg. Szeptember 11-én a kolhoz szőlőjének eladásáról hoztak határozatot, melyet az ungvári Artel Pobeda cég szeretett volna felvásárolni, a kolhoz kilogrammonként 3,50 rubelt kért a szőlőért. A vári Szilpónak pedig 200 mázsa szalmát adott el a kolhoz.²⁷³ Szeptember folyamán a kolhoz szilvatermését is eladták, viszont ezt már kolhozon belül, a kolhozisták vehették meg lekvárfőzés céljából, mázsánként 70 rubelért.²⁷⁴

1953. október 5-én a minisztérium 1249. számú rendeltének 19., 20. és 24. pontjának elfogadásáról volt szó a gyűlésen. A pontok elfogadását a kolhoz vezetősége egyhangúan megszavazta. Az SZSZKSZ Minisztertanácsának és az SZK(b)P KB határozatának utasítása szerint elfogadták az állatállomány értékesítéséből befolyó összeg 25%-ának a kiadását előlegként a kolhozistáknak. Ezt az összeget negyedévenként kellett kifizetni. A gyűlés jóvá is hagyta az állami bankban egy folyószámla megnyitását, melyre az állateladásokból befolyó összeg 25%-a került.²⁷⁵ Novemberben már a száraztakarmányokról döntöttek a kolhozgyűlésen, a széna mellett a szarvasmarháknak nagyon fontos takarmány volt a kóró is, amit a kukorica letörése után a kolhozba szállítottak a mezőről, majd kékbe kötve tárolták. A kórókat a tartósítás céljából silózták²⁷⁶ is.²⁷⁷ Az ökröknek naponta fejenként 30 kg kórót, a tehéneknek 40 kg-ot, a borjaknak pedig 15 kg-ot határozott meg takarmányként a kolhoz vezetősége. A decemberi gyűlések, ahogy általánosságban minden évben az állatállomány felméréseivel, takarmánymennyiség kijelölésével foglalkoztak.²⁷⁸

Az összevont Makszim Gorkij Kolhoz működése 1950 augusztusának végétől 1953 decemberéig nehézségekkel, de sikerekkel teli időszakokat is magába foglalt. A kolhozgyűléseket rendszeresen megtartották és a vezetőség, különösen az ellenőrző bizottság mindent megtett, hogy a kolhoz működése a leggyorsabban haladjon, de ezt nem mindig sikerült elérniük. 1951 és 1953 között minden évben megtörtént a szocialista kötelezettségvállalási szerződések megkötése. Az állatfarmok működése nagyon jövedelmező volt, különösen a sertésfarmé, az éves állami kötelező húsbeszolgáltatásokat már az év első felében sikerült teljesíteniük. A mezőgazdasági növények termesztése során is sikereket értek el, főleg a dohánytermesztésben. Felszereltség terén a kolhoz azonban jelentősen el volt maradva, a vizsgált időszakig traktorral még nem rendelkezett.

²⁷³ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 79. lap 40-41.

²⁷⁴ Uo. lap 44.

²⁷⁵ Uo. lap 58.

²⁷⁶ Silózás – takarmány elraktározása és füllesztése sírgödör szerű veremben. Magyar Néprajzi Lexikon. IV. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 641. old.

²⁷⁷ Magyar Néprajz. II. Kötet. Gazdálkodás. Főszerkesztő: PALÁDI-KOVÁCS Attila. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001. 695.

²⁷⁸ KTÁL, Fond 1681, opisz 1, ügyirat 79. lap 42.

ÖSSZEFOGLALÓ

A szovjet mezőgazdasági rendszer hatásaként létrejött termelőszövetkezetek kialakítása nem kerülte el Halábor és Badaló községeket sem. A két községben 1948-ban alakultak meg a kolhozok. A levéltári források és szakirodalom segítségével szeretnénk bemutatni a kolhozok történetét és működését 1948-1953 között.

Az első fejezetben foglalkoztunk Kárpátalja területének szovjet fennhatóság alá kerülésével, mely 1944 őszén vette kezdetét és 1946. január 22-től a területről, már, mint tipikus szovjet megyéről beszélhetünk, Kárpátontúli terület néven. Szót emeltünk a magyar lakosságot ért kényszermunkáról, amelynek titkos rendeletét 1944. november 12-én hagyták jóvá, amely helybenhagyta a magyar férfilakosság fogolytáborokba való hurcolását, a kollektív bűnösség és büntetés elvére alapozva. A fejezet további részében a sztálini kolhozmodellel foglalkoztunk, illetve a szovjet agrárpolitika sajátosságaival, bemutattuk milyen kollektív gazdaságokat különböztetünk meg. Ezek közül a legelterjedtebb forma az artel volt Kárpátalja területén. Figyelmet fordítottunk a kuláktalanítás folyamatára. A szovjetek a kulákságot, mint társadalmi osztályt fel akarták számolni. Eleinte megengedték nekik a kolhozokba való belépést, majd megkezdődött a kizárásuk, ezután száműzték vagy börtönbe zárták őket, mindenüktől megfosztva. A szakdolgozatban felsorolásra kerültek azok a badalói kulákok, akiket kizártak a kolhoz keretei közül, valamint házaiktól is megfosztották őket. A fejezet végén, a Kárpátalján végbement kolhozosítással foglalkoztunk, az első kolhozok megalakítása, a korszak sajátosságai kerültek bemutatásra. Kárpátalján a kollektivizálás folyamata 1946 és 1950 között ment végbe. A legelső kolhozot 1946-ban hozták létre a területen. A megalakításokat felvilágosító munka előzte meg, a gazdákat a községházára hívták, majd otthonaikban is zaklatták őket az agitátorok, azt hajtogatva, hogy mennyi előnnyel jár a kolhozba való belépés. Az 1947-ben elvetett tavaszi vetést már nem arathatták le maguknak a gazdák, amit eddig ők birtokoltak most már a kolhoz tulajdonát képezte, földjük, mezőgazdasági eszközeik, állataik felett már nem rendelkezettek.

A második fejezetben a halábori és badalói kolhozok története került bemutatásra az 1948-1950 közötti időszakban. A halábori Makszim Gorkij Kolhozot 1948. július 2-án alapították meg, elnöke Nyíri János volt. A kolhozba való belépés kérvények megírása útján történt, 1948 decemberéig összesen 140 kérvény született. A kérvényben az emberek kifejezték „önkéntes” belépési szándékukat. Az önkéntesség inkább volt kényszer, szívesebben választották a kolhozba való belépést, mint azokat a szankciókat, amelyek azokkal szemben voltak érvényesek, akik nem voltak kolhoztagok. A kolhoz tevékenységét az ellenőrző bizottság koordinálta. Szervezeti felépítésén belül brigádokat és csoportokat különíthetünk el, élükön a brigád-és csoportvezetők

áltak, akiknek a munkatevékenység megszervezése és ellenőrzése volt a feladata. 1949-ben történt meg a kolhozban az első szocialista verseny megszervezése, „Harcban a magas termésért az 1949-es mezőgazdasági évben” címszó alatt. A kommunista párt rendelete alapján új mezőgazdasági módszereket vezettek be, úgymint a négyzetes-fészkés kukoricavetés. A jobb termelés elérése érdekében több kolhoztagot küldtek tanfolyamokra, ahol többek között a vetőmagok megvizsgálását sajátíthatták el. Az 1950-es év nehézségeket tartogatott a kolhoznak, emiatt kölcsönöket kellett felvennie és terményt kiosztania előlegként a kolhoztagoknak, mivel nem volt mit enniük. A fejezet további részében a badalói Bulganyin Kolhoz történetének bemutatására térünk át, amely 1948. december 11-én alakult meg. December 24-ig 317 tag kérte a felvételét a kolhozba, szintén kérvények megírása által. A kolhoz elnöke Kálló Imre volt, őt 1950-ben Petrusz Illés váltotta, a kolhozelnöki pozícióban. Már 1949 márciusában kénytelen volt a kolhoz kölcsönt felvenni az állami banktól, viszont nem kapott elegendő pénzt a kiadásaira. A kolhozgyűlésekre általánosságban jellemző, hogy mindenben „egyetértettek” az emberek a kommunista párt határozataival, a legtöbben félelemből, lehet volt, aki meggyőződésből. Az 1949. június 28-i gyűlésen azonban többen felemelték szavukat, az őszi vetés learatásával kapcsolatban, mivel ez még a kolhoz megalakulása előtt került elvetésre. Az emberek saját maguknak szerették volna learatni a termést, de ezt a kolhoz vezetősége nem engedélyezte és kinyilvánította, hogy a vetés már a kolhoz tulajdonát képezi. A gyűlésen nagy zavargások kezdődtek, olyan felszólalásokkal, mint: „Nem norma kell nekünk, hanem kenyér!”, „A nép nevében szólok, a nép azt mondja, amit mi vettünk, mi is karajuk learatni!”

1950. május 30-án a kommunista párt rendeletet adott ki a kiskolhozok összevonásáról, aminek keretében 1950 augusztusában a halábori és badalói kolhozokat is összevonták. A harmadik fejezetben a kolhozok összevonásából alakult Makszim Gorkij Kolhoz története kerül bemutatásra 1950 augusztusa és 1953 decembere között. A kolhoz elnöke a badalói Petrusz Illés volt, alelnöke pedig, a halábori születésű Orosz István. 1950. szeptember 12-én tizenhét tagot zártak ki a kolhozból, kulákság vádjával. Ezek a kizárások igazságtalanul zajlottak le, akik módosabbak voltak, esetleg rendelkeztek egy jól működő háztáji gazdasággal, azok kerültek kizárára, s a kolhoz ezután vagyonukat elkobozta. 1951-ben kötötte meg a kolhoz az első szocialista versenyszerződést a csomai Kujbisev Kolhossal, a szerződésben ígérték gyakran nem tükrözték a valóságot, mert a megígért feltételeket nem lehetett teljesíteni. 1951. november 10-én rendhagyó kolhozgyűlést tartottak, a Járási Politikai Ügyosztály, valamint a Járási Mezőgazdasági Ügyosztály vezetője is részt vett ezen, ahol a Makszim Gorkij állami okmányt kapott a föld „örökös és ingyenes” használatáról. A gyűlés felszólalásai már egyáltalán nem tükrözték az 1949-es gyűlésen elhangzott felszólalásokat, csak a kommunista párt és Sztálin dicsérete az, ami ezekből kitűnik. Nem is került azután lejegyzésre semmi olyan felszólalás, amiben bírálat szerepelne a szovjet rendszer felé. A

vizsgált időszakban nagyon sokat olvasni a jegyzőkönyvekben a kolhozokért eltulajdonításokról. Állandó ellenőrzéseket tartottak az állatfarmokon, raktárakban, a szántóföldeken, de gyakori volt, hogy a kolhoztagok otthonát is átvizsgálták. Rendszeres volt, hogy a kolhoztagokat lopáson érték, mivel az embereket rákényszerítették a belépésre nem végezték teljes odaadással munkájukat és nem is érdekelte őket a kolhoz vagyonának megőrzése. Mindent hazavittek, amit csak tudtak, hiszen nemrégiben még ezek az eszközök és állatok az ő tulajdonaikat képezték. A Makszim Gorkij Kolhoz a vizsgált időszakig traktorral nem rendelkezett, a beregszászi GTÁ-val álltak szerződésben és onnan küldték a traktorokat a földek felszántására. A kolhozgyűléseket rendszeresen megtartották és a vezetőség megtett mindent, hogy a kolhoz működése gördülékenyen haladjon, de ezt nem mindig sikerült elérniük.

A szakdolgozat megírása alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a kolhozok működése 1948 és 1953 között nehézségeket és sikereket is tartogatott. Sikereket értek el az állattenyésztésben, valamint a dohánytermesztésben is, de technikailag a kolhozok nem voltak felszerelvek. A kollektív gazdaság biztos munkahelyet jelentett a falvak lakosainak, bár több alkalommal kényszerültek rá a kolhozok hitelek felvételére, mert nem tudták fedezni költségeiket. A kolhoztagokban megmaradt az a tudat, hogy a kényszerűség vitte rá őket a belépésre. A közös tulajdon érdektelenné tette az embereket az eredményességben, egyéni érdekeltség nélkül pedig nem lehetett szó fejlődő mezőgazdaságról.

РЕЗЮМЕ

Створення виробничих кооперативів в результаті запровадження радянської сільськогосподарської системи не обійшло стороною села Галабор і Бадалово. Колгоспи були створені в цих двох селах в 1948 році. За допомогою архівних джерел та літератури ми намагатимемося представити історію створення і функціонування колгоспів у 1948-1953 роках.

У першому розділі ми розглянули перехід території Закарпаття під радянську владу, яка почалася восени 1944 року, а з 22 січня 1946 року територія згадується типовою радянською областю. У дослідженні не залишили поза увагою примусову працю угорського населення, секретний указ якого, затверджений 12 листопада 1944 року, підтримував депортацію угорських чоловіків в табори для ув'язнених на основі принципу колективної провини і покарання. В іншій частині розділу ми розглянули сталінську модель колгоспу і особливості радянської аграрної політики, показавши різницю між різними колгоспами. Найбільш поширеною з цих форм на Закарпатті була артіль. Подальша частина роботи присвячена опису процесу ліквідації куркульства. Радянська влада хотіла ліквідувати куркульство як соціальний клас. Спочатку їм дозволяли вступати в колгоспи, потім їх стали виключати, а потім засилати або ув'язнювали, позбавляючи їх всього нажитого майна. В роботі подано список імен куркулів села Бадалово, які були виключені з колгоспу і позбавлені своїх будинків. В кінці розділу розглянутий процес створення колгоспів на Закарпатті, формування перших колгоспів і особливості цього періоду. Процес колективізації на Закарпатті тривав у 1946-1950 роках. Найперший колгосп на території області був створений в 1946 році. Формуванню колгоспів передувала просвітницька робота: селян запрошували до сільради, а потім агітатори навідувалися до їхніх будинків, розповідаючи про переваги вступу до колгоспу. Урожай ярих, посіяний навесні 1947 року, селяни збирати уже не могли, адже те, що було їх власністю дотепер, наразі належало колгоспу. Тому люди не мали права розпоряджатися землею, сільськогосподарським знаряддям, а також – відповідати за своїх тварин.

У другому розділі представлена історія колгоспів сіл Галабор і Бадалово в період 1948-1950 роках. Колгосп імені Максима Горького в Галаборі був заснований 2 липня 1948 року, його головою став Янош Нірі. Прийом в колгосп здійснювався за поданням відповідної заявою, і на початок грудня 1948 року в цілому надійшло 140 заявок. У заяві люди висловлювали свій «добровільний» намір долучитися до рядів колгоспників. Добровільність була радше примусовою. Селяни вважали за краще вступити в колгосп, ніж потерпати від

санкцій, які накладалися на тих, хто відмовився від членства у колективному господарстві. Координування діяльністю колгоспу здійснювала ревізійна комісія. Організаційна структура колгоспу поділялася на бригади і групи на чолі з керівниками бригад і груп, завданням яких була організація і контроль роботи. У 1949 році в колгоспі було організовано перше соціалістичне змагання під девізом «Боротьба за високі врожаї в сільськогосподарському 1949 році». Згідно з указом Комуністичної партії були введені нові методи ведення сільського господарства, наприклад, посів кукурудзи квадратно-гніздовим способом. З метою підвищення ефективності виробництва, кілька членів колективу були відправлені на курси, де вони, зокрема, навчилися здійснювати перевірку насіння.

1950 рік приніс у життя колгоспу труднощі, у зв'язку з цим його керівництву довелося позичати гроші і в якості авансу видавати врожай членам, оскільки не було на що існувати. У подальшій частині роботи представлено історію колгоспу села Бадалово ім. Булганіна, який був заснований 11 грудня 1948 року. Станом на 24 грудня стати членами колективного господарства бажання виявили 317 селян. Очолював колгосп Імре Калло, якого в 1950 році змінив Іллейш Петрус. Уже в березні 1949 року колгосп був вимушений взяти кредит в державному банку, однак отримані кошти не покривали витрати господарства. Особливість зборів членів колгоспу полягала в тому, що люди «погоджувалися» з усіма рішеннями Комуністичної партії, більшість – зі страху, деякі – з переконання.

Однак на зборах 28 червня 1949 року кілька осіб виступили проти збору осіннього врожаю, оскільки він був посіяний ще до утворення колгоспу. Народ хотів сам зібрати врожай, але керівництво колгоспу не дозволило цього і заявило, що урожай тепер є власністю колгоспу. На зборах люди бурхливо висловлювалися з такими словами, як «Нам не потрібні норми, нам потрібен хліб!», «Я виступаю від імені народу, а народ каже: що посіємо, те й пожнемо!».

30 травня 1950 року Комуністична партія видала постанову про об'єднання дрібних колгоспів воєдино, і в серпні 1950 року колгоспи сіл Галабор і Бадалово були об'єднані. У третьому розділі описується історія колгоспу імені Максима Горького в період з серпня 1950 року по грудень 1953 року, який був утворений в результаті об'єднання колгоспів. Головою колгоспу був Іллейш Петруш, уродженець Бадалова, а його заступником – Іштван Орос, уродженець Галабора. 12 вересня 1950 року сімнадцять членів були виключені з колгоспу у зв'язку з звинуваченням у куркульстві. Такі виключення були несправедливими, оскільки селяни, котрі були більш заможними, чи можливо, мали більш велике господарство, були виключені з рядів колгоспників, а їх майно привласнило колгосп. У 1951 році колгосп з колгоспом с. Чома імені Куйбишева уклав договір про проведення першого соціалістичного змагання, однак обіцянки, зафіксовані в договорі, часто не відображали реальність, оскільки

вони так і не були виконані. 10 листопада 1951 року відбулися позачергові загальні збори колгоспників, на якому були присутні начальник районного політичного відділу і начальник районного сільськогосподарського відділу, де колгосп ім. Максима Горького отримав державний акт на «спадкове і безкоштовне» користування землею. Виступи, що лунали на зборах, зовсім відрізнялися від виступів 1949 року, в них простежувалося тільки вихваляння Комуністичної партії і Сталіна. Жодного виступу, що критикував б радянський режим, зафіксовано не було. В архівних протоколах збереглося чимало інформації про розкрадання колгоспного майна. Постійні перевірки проводилися на тваринницьких фермах, складах і полях, але нерідко обшукувалися і будинки членів колгоспу. Нерідко членів колгоспу ловили на крадіжці, оскільки люди у зв'язку з не добровільним вступом до колгоспу не були зацікавлені у добросовісному виконванні своєї роботи і в збереженні майна колгоспу. Вони забирали додому все, що могли, оскільки до недавнього часу знаряддя праці і тварини були їхньою власністю. У періоді, що досліджується, колгосп імені Максима Горького не мав власного трактора, тож керівництво організації уклало договір з Берегівською машинно-тракторною станцією, звідки забезпечували трактори для оранки полів. Збори колгоспників проводилися регулярно, керівництво робило все можливе, щоб колгосп працював безперебійно, але не завжди це вдавалося.

В ході написання роботи дійшли висновку, що в діяльності колгоспів в період з 1948 по 1953 рік були як злети, так і падіння. Успіхи відзначалися в тваринництві та виробництві тютюну, але технічна оснащеність колгоспів була незначною. Колгосп забезпечував сільських жителів надійною роботою, хоча в деяких випадках колгоспи були змушені брати кредити, оскільки не могли покрити власні витрати. До членів колгоспів прийшло усвідомлення того, що їх вступ до колективного господарства був примусовим. Колективна власність зробила людей незацікавленими в прибутковості, а без індивідуальної зацікавленості не може бути й мови про розвиток сільського господарства.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

I. PUBLIKÁLATLAN FORRÁSOK

1. Kárpátaljai Területi Állami Levéltár Beregszászi Részlege
 - a. 967. Fond, *A halábori Makszim Gorkij Kolhoz iratai*
 - b. 968. Fond, *A badalói Bulganyin Kolhoz iratai*
 - c. 1618. Fond, *A badalói Makszim Gorkij Kolhoz iratai*

II. MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

2. BABEROWSKI, Jörg: Felperzselt föld: Sztálin erőszakuralma. Európa Kiadó, Budapest, 2016.
3. BAKOS Károly, B. FÜLÖP Ágnes: A Szovjetunió hetven éve. Reflektor Kiadó, Budapest, 1987.
4. BÁRDI Nándor–FEDINEC Csilla–SZARKA László: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó–MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008.
5. CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. PoliPrint Kiadó, Ungvár, 2004.
6. DUPKA György, FEJES János, TIRKÁNICS Gabriella, RÉTHYNÉ BULECZA Rozália: Sors, megírva. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának antológiája. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993.
7. FEDINEC Csilla–VEHES Mikola: Kárpátalja 1919–2009 történelem, politika, kultúra. Argumentum Kiadó, Ungvár, 2010.
8. GEREBEN Ágnes: Megtorlások a Szovjetunióban. Helikon Kiadó, Budapest, 2013.
9. HELLER, Mihail–NYEKRICS, Alekszandr: Orosz Történelem II. A Szovjetunió története. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
10. HORVÁTH Sándor–Ö. KOVÁCS József: Állami erőszak és kollektivizálás a kommunista diktatúrában. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2015.
11. JEKELCSIK, Szerhij: Ukrajna története. Egy modern nemzet születése. Kairosz Kiadó, Budapest, 2014.
12. KINDA István: Kontrasztok. MTA Erdély Öröksége Alapítvány, Kolozsvár, 2017.
13. KORSZUN, Alekszej (szerk.): A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között. Ukrán Országos Állami Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012.
14. Magyar Néprajzi Lexikon. I. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.

15. Magyar Néprajz. II. Kötet. Gazdálkodás. Főszerkesztő: PALÁDI-KOVÁCS Attila. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001.
16. Magyar Néprajzi Lexikon. III. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980.
17. Magyar Néprajzi Lexikon. IV. Kötet. Főszerkesztő: ORTUTAY Gyula. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.
18. MOLNÁR D. Erzsébet: Kárpátaljai magyarok a Szovjetunió hadifogoly- és munkatáboraiiban (1944–1953). Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem BTK, 2015.
19. MÓRICZ Kálmán: Kárpátalja sorsfordulói. Hatodik Síp Alapítvány, Budapest, 2001.
20. Ö. KOVÁCS József: A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. Korall Kiadó, Budapest, 2012.
21. SZABADI István: „Mellyet még az régi atyáink is birtanak”. Bereg, Ugocsa és Közép-Szolnok református egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1808/1809. Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Debrecen, 2001.
22. SZAMSOVOV, Alekszandr Mihajlovics: A Szovjetunió története: A Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól napjainkig. Második rész. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1980.
23. VARGA Zsuzsanna: Modelltranszferek keletről és nyugatról: Mezőgazdasági termelősövetkezetek Magyarországon 1949–1989. Akadémiai Doktori Értekezés, Budapest, 2014.

III. TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOK ÉS SZAKCIKKEK

24. BRENZOVIĆ László: Kárpátalja 1944-ben. In *Kárpátaljai Holokauszt. 1944 – az elhurcolások éve*. Szerkesztette: DOBOS Sándor–MOLNÁR Ferenc. Kálvin Nyomda, Beregszász, 2015.
25. FÁBRI István–KÖTÉL Emőke: *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 2010.
26. KOSZTYÓ Gyula: Megszállás, terror, elhurcolás. In *Az Elbától Vorkutáig. A Magyarok és magyarországi németek szovjet hadifogságban, kényszermunkán és a GULÁG-on című konferencián elhangzott előadások*. Magyar Napló, Budapest, 2017.

IV. DIGITÁLIS ADATBÁZISOKBÓL ÉS A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

27. A Magyar Nyelv Nagyszótára. V. Kötet. Főszerkesztő: ITTÉZS Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2013.

- Elérhető: <http://nagyszotar.nyttud.hu/index.html> (2021.04.16.)
28. FARKAS Ildikó, JOLÁNKAI Péter, STÉGER Bence: Négyzethálóra vetett kukorica-termesztés egykori technikája és mai vizsgálata. *Agro Napló Szakfolyóirat*, Budapest, 2014/1.
Elérhető: <https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2012/11/szantofold/negyzethalora-vetett-kukorica-termesztes-egykori-technikaja-es-mai-vizsgalata> (2021.04.28.)
29. Halábor telefonra vár. *Vörös Zászló*, 4. évfolyam, 8. szám, Beregszász, 1948. Arcanum Digitális Tudománytár.
Elérhető: https://adt.arcanum.com/hu/view/VorosZaszloBeregiHirlap_1948_01/?query=kolhoz%20halabor&pg=35&layout=s (2021.04.12.)
30. Hrabarovo (Halábor) község megértette az idők szavát. *Vörös Zászló*, 3. évfolyam, 29. szám, Beregszász, 1947. Arcanum Digitális Tudománytár.
Elérhető: [https://adt.arcanum.com/hu/view/VorosZaszloBeregiHirlap_1947_01/?query=Hrabarovo%20\(Hal%C3%A1bor\)%20k%C3%B6zs%C3%A9g%20meg%C3%A9rtette%20az%20id%C5%91k%20szav%C3%A1t%20&pg=60&layout=s](https://adt.arcanum.com/hu/view/VorosZaszloBeregiHirlap_1947_01/?query=Hrabarovo%20(Hal%C3%A1bor)%20k%C3%B6zs%C3%A9g%20meg%C3%A9rtette%20az%20id%C5%91k%20szav%C3%A1t%20&pg=60&layout=s) (2021.04.13.)
31. PEREGI Géza: A Lenini Komszomol a szocialista haza védelmében. *Honvéd Katonai Folyóirat*, 5. Kötet. 5. Szám, Budapest, 1950.
Elérhető: http://misc.bibl.u-szeged.hu/14535/1/honved_005_005_028-034.pdf (2021.04.29.)

MELLÉKLETEK

Az Ungvári városparancsnoknak címzett parancs a német és magyar hadseregből dezertált egykori katonák és tisztek, illetve a magyar és német nemzetiségű, „katonaköteles” korú kárpátaljai lakosok összeírásáról.

A katonai parancsnok 2. számú

PARANCSA

1944. november 13.

1. Folyó év november 14-től kezdődően a német és magyar hadsereg valamennyi, jelenleg a felszabadított Kárpát-Ukrajna területén tartózkodó volt katonája és tiszte három nap leforgása alatt köteles a legközelebbi katonai parancsnokságon nyilvántartásba vétetni magát. Ugyanekkor össze kell írni valamennyi 18 és 50 év közötti katonaköteles német és magyar nemzetiségű férfit.
2. A fenti időpontban összeírás céljából meg kell jelennie a magyar megszállás alatt Kárpát-Ukrajnában a rendőrségnél, illetve csendőrségnél alkalmazásba álló valamennyi hivatalnoknak és tisztviselőnek.
3. Az összeírást kizárólag a katonai parancsnokság jogosult végezni a reggel 9-től du. 7 óráig tartó időben. Az összeírás utolsó napja 1944. november 16.
4. Az összeíráson meg nem jelent valamennyi személyt őrizetbe veendő, és büntetőjogi felelősségre vonandó. Az eljárás tekintetében a hadiállapot alatt hatályos törvények az irányadók.

Forrás: A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között. Levéltári iratok és anyagok. Főszerkesztő: KORSZUN, Alekszej. Ukrán Országos Állami Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012. 47.

**1944. december 18. – 22. számú Kormányrendelet a Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa Mellett
Működő Rendkívüli Bíróság létrehozásáról.**

A Kormányrendelet száma: 22

Tárgy: A Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa Mellett Működő Rendkívüli Bíróság létrehozása

A magyar és német megszállók leigázták földünket, véres önkényuralom bevezetésével öt évig uralkodtak rajta, gúnyt űzve népükből, feldúlva családi fészkeket, kirabolva városainkat és falvainkat, felégetve a nép vagyont. Meggyötört népünk fiainak és lányainak ezreit Magyarországra és cinkosának országába, Németországba hajtották kényszermunkára. A fasiszta csendőrség és rendőrség kínzókamráiban a magyar és német pribékek elviselhetetlen kínzásainak következtében békés emberek tucatjai és százai lelték halálukat. A velünk vérrokon szovjet nép dicső Vörös Hadserege kiszabadított bennünket a rabságból és elűzte a magyar és német megszállókat. A Vörös Hadsereg csapásaitól kergetve a magyar és német bitorlók földünkön hagyták ügynökeiket. Követve népünk akaratát, az állambiztonság megszilárdítása céljából Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa a népünk ellenségeivel vívott harc győzelme érdekében megfelelő bírósági intézmény létrehozását tartja indokoltnak. Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa a Kárpát-Ukrajnai Népi Bizottságai Küldöttjeinek I. Kongresszusa által 1944. november 26-án elfogadott, Kárpát-Ukrajnának a Szovjet Ukrajnával való újraegyesülését és Csehszlovákiából való kiválását kimondó Kiáltványnak megfelelően az alábbiakat rendeli el:

1. §

Létrehozza a Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa Mellett Működő Rendkívüli Bíróságot, amelynek tagjait a Népi Tanács választja.

2. §

A Rendkívüli Bíróság illetékessége kiterjed Kárpát-Ukrajna teljes területére.

3. §

A Rendkívüli Bíróság tevékenységében kizárólag a néptömegek érdekei vezérlik, működésében a Kárpát-Ukrajnai Népi Bizottságai Küldöttjeinek I. Kongresszusa által elfogadott Kiáltványban megfogalmazott alapelvek az irányadók.

4. §

A magyar és más megszálló kormányok valamennyi törvényét és jogszabályát hatályon kívül helyezi.

5. §

A büntető, büntető eljárásjogi és más törvények hatályba lépéséig a Rendkívüli Bíróság tevékenységében a kormány szuverenitásának és a városlakók személyi jogainak védelme által diktált népi jogtudat és belső meggyőződés az irányadó.

6. §

A Különleges Bíróság hatásköréhez tartoznak a:

- a) megszálló kormányok vezetői
- b) magyar rendőrség és csendőrség tisztviselői
- c) kárpát-ukrajnai lakosok köréből kikerült, tevékenységükkel a megszálló hatalmat erősítő, és ezzel saját népüknek kárt okozó árulók és azok bűnsegédjei
- d) magyar és német szervek titkos ügynökei
- e) megszállás alatt a békés lakosság ellen brutalitást és erőszakot elkövető személyek
- f) Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsának tevékenységét szabotáló, a felszabadító Vörös Hadsereg ellen irányuló agitációs és propagandatevékenységet folytató személyek
- g) a kormány képviselőire és társadalmi szervezetek tagjaira törő személyek
- h) nemzetiségi és vallási ellenségeskedés szítására irányuló tevékenységet folytató személyek
- i) fasiszta pártok tagjai ellen indított ügyek, illetve
- j) valamennyi más büntetőügy, amely úgy ítéltetik meg, hogy elbírálására a Rendkívüli Bíróság illetékes.

7. §

A Rendkívüli Bíróság ítéleteiben büntetésként 10 évet meg nem haladó szabadságvesztést vagy golyó általi halált és teljes vagyonekőzbzást jogosult kiszabni.

8. §

A Rendkívüli Bíróság ítéleteit a Kárpát-Ukrajna Népi Tanács nevében hozza, ellenük fellebbezésnek nincs helye. A golyó általi halált kimondó ítéletet Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa hagyja jóvá.

9. §

A 6. §-ban meghatározott ügyekben a vizsgálat lefolytatása érdekében a Rendkívüli Bíróság cvizsgálóbizottságot hoz létre. A Rendkívüli Bíróság és vizsgálóbizottsága ügyrendjét a jelen Kormányrendelet melléklete tartalmazza.

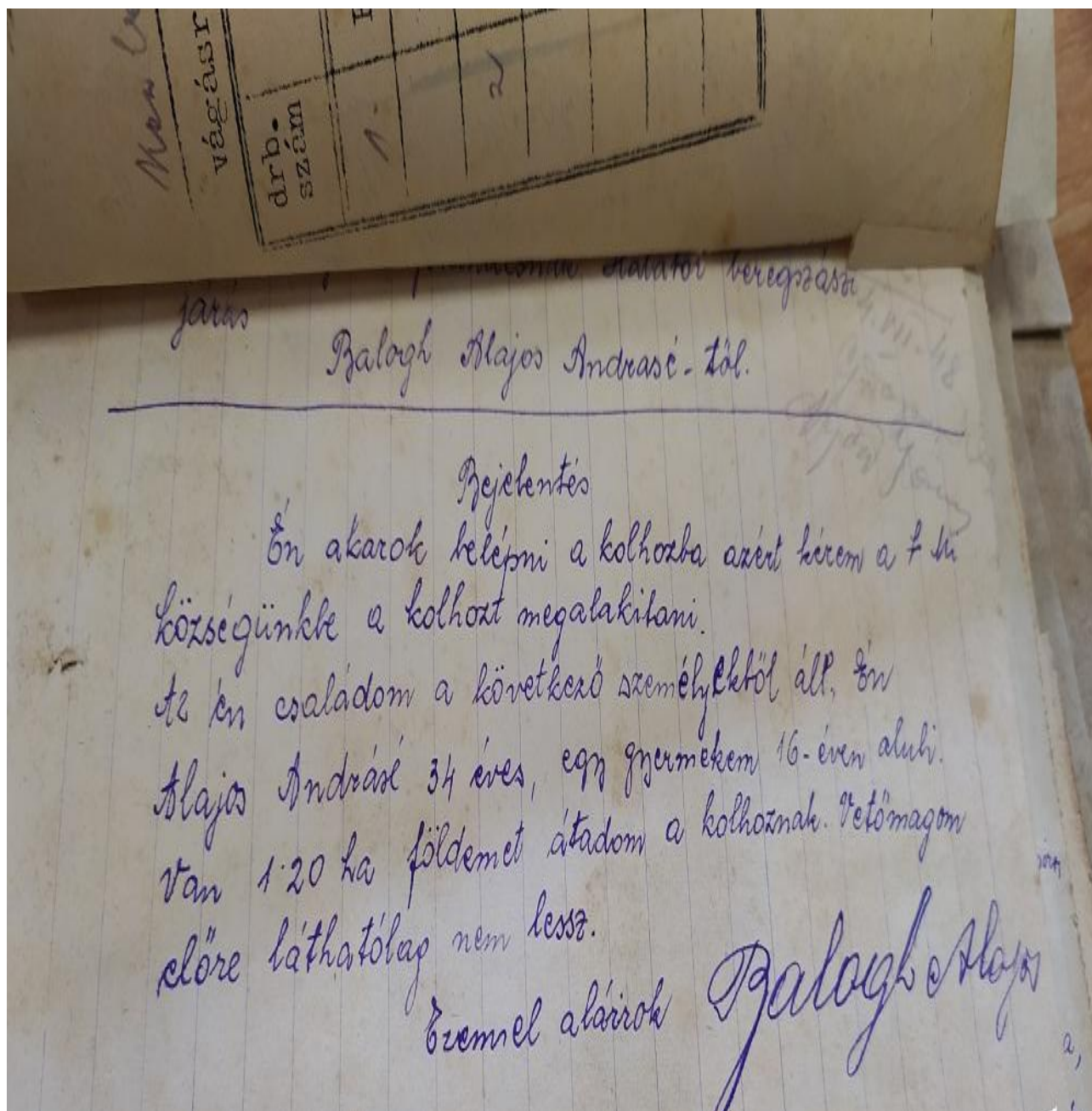
10. §

A jelen kormányrendelet a kihirdetése napján lép hatályba, végrehajtásának jogát Kárpát-Ukrajna Népi Tanácsa a bírósági ügyekkel megbízott képviselőjére ruházza.

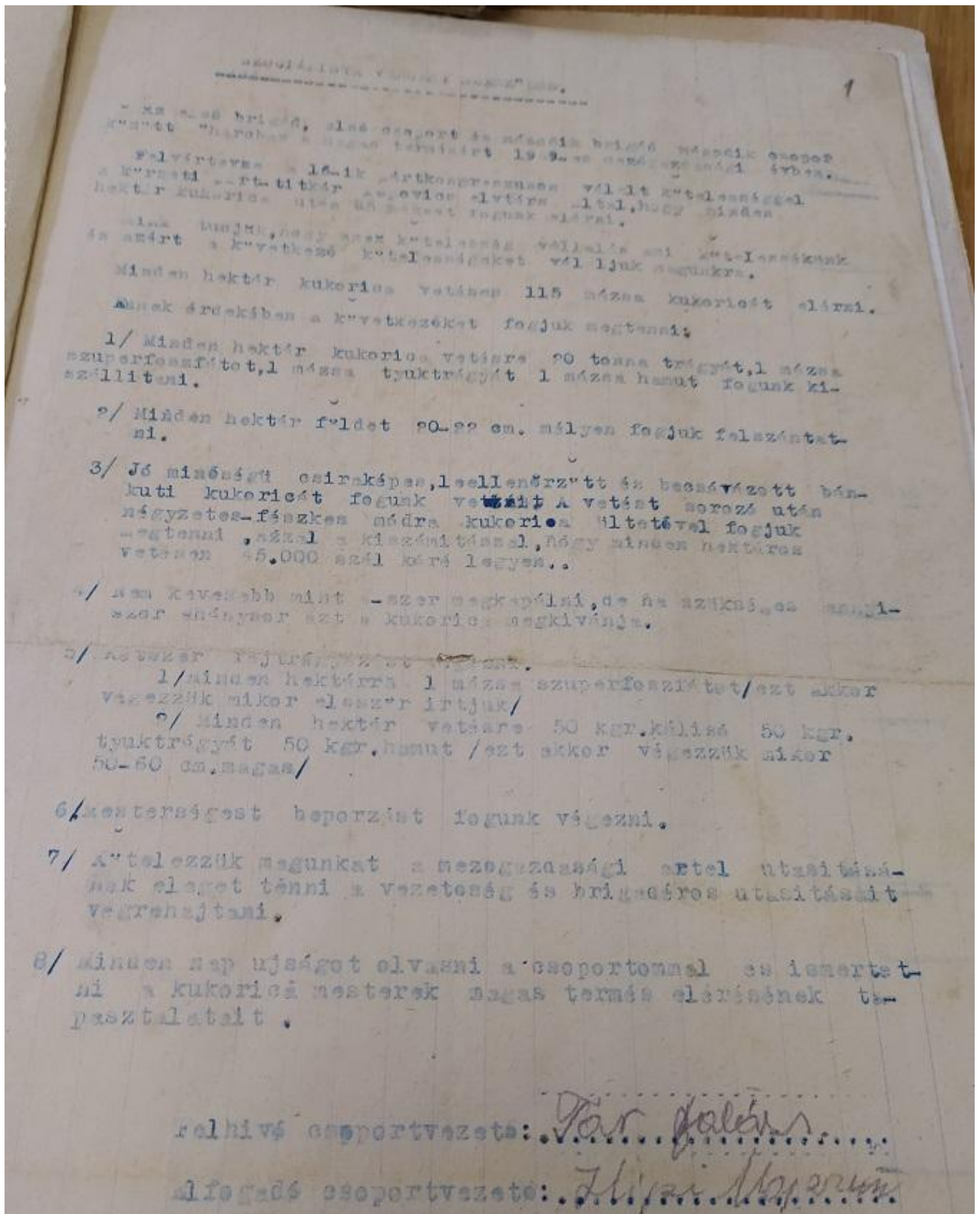
Ungvár, 1944. december 18.

Forrás: A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között. Levéltári iratok és anyagok. Főszerkesztő: KORSZUN, Alekszej. Ukrán Országos Állami Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012. 56-57.

Belépési kérvény a halábori Makszim Gorkij Kolhozba

Szocialista versenyszerződés a Makszim Gorkij Kolhozban, 1949-ben

Belépési kérvény a badalói Bulganyin Kolhozba

A Badaló község néptanársághoz
 Kérelem.

101
 28

Én Veres Juliánna Jánosé ohajtom a kollektív
 gazdaságba való belépésemet és kérem községünkbe
 megalakítani a kollektív gazdaságot.

Földterületem. 9. hekt. 0.4.
 Gazd. felszerelése 1. darab vas tengelyű szék, 1. darab velőgép 12. soros
 Gyarvaság állatom. nincs.
 Családi állapotom. feles anyóim 68. éves. egy fiómm 14. éves

Badaló. 9. XII 1948.

S. K.
 Veres Juliánna

Szocialista kötelezettségvállalási szerződés a Bulganyin Kolhozban, 1950-ben

Szocialista kötelezettségvállalás

A Bulganyin, kolhoz
3-ik brig 3-ik csoportja
Borobuló község Brezgekóssi körzet

Mi, a 3-ik brig 3-ik csoport tagjai,
bekapcsolódva az 1950 évi bő termés eléréséért folytatott szocialista versenybe, szavunkat adjuk, hogy minden tudásunk és szorgalmunk latba vetésével és a szovjet agrotechnika vívmányainak segítségével ebben az évben kitermelünk hektáronként:

5 hektáros területen, hektáronként 18.5 mázsa No. 1000
hektáros területen, hektáronként mázsa
hektáros területen, hektáronként mázsa

Kötelezzük magunkat arra, hogy a csoportra vonatkozó összes agrotechnikai utasításokat betartjuk és ezenkívül a bő termés elérése érdekében még a következő intézkedéseket fogjuk megtenni:

- 3-4-ig - korai 18-20 cm-es körömlé
- 11-12-ig 20-25 cm-es körömlé
- 20-25 cm-es körömlé

Ezeknek a kötelezettségeknek megvalósítása céljából versenyre hívjuk ki a 3-ik brig 1-50-es a No. 1000 és a No. 1000-1000-1000 csoport tagjait.

A csoport megbízásából Nagy Béni csoportvezető

1950 évi március hó 16 n.

Forrás: KTÁL, Fond 968, opisz 2, ügyirat 32. lap 1.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
18.05.2021 00:16:34 EEST

Дата звіту:
18.05.2021 00:27:16 EEST

ID перевірки:
1007900790

Тип перевірки:
Doc vs Internet

ID користувача:
100006701

Назва документа: BaloghJudit_BA_szakdolgozat_2021

Кількість сторінок: 68 Кількість слів: 22731

Кількість символів: 165141 Розмір файлу: 912.68 KB ID файлу: 1007993794

2.56%

Схожість

Найбільша схожість: 0.45% з Інтернет-джерелом (<https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/217124/dolgozat>)

2.56% Джерела з Інтернету

7

Сторінка 70

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел